

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,
श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता पद
पाठः (वाक्य सहित)

द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः

Notes:

- Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
- Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in.

This is now the current Version 0.2 dated August 31, 2020.

1. This replaces the earlier version 0.1 dated May 31, 2020.
2. No Corrections found or reported. This is only a date change version.
3. Required convention, style and presentation improvements or standardisations has been done wherever applicable.
4. In this compilation the Samita Vaakyams have been suitably aligned, synchronised and refurbished in line with “Pada Paatam”.

Earlier Versions

1st	Version Number	0.0 dated 30th June 2019
2nd	Version Number	0.1 dated 31st May 2020

Contents

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता पद पाठे द्वितीयं
काण्डं..... 4

2.3 द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – इष्टिविधानं..... 4

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता पद पाठे द्वितीयं काण्डं

2.3 द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – इष्टिविधानं

TS 2.3.1.1

आ॒दि॒त्ये॒भ्यो॒ भुव॑द्वद्भ्यश्च॒रुं॒ निर्व॑पेद्भू॒ति॒काम॑ आ॒दि॒त्या वा ए॒तं भू॒त्यै॒
प्र॒ति नुद॑न्ते योऽलं॒ भू॒त्यै सन् भू॒तिं न प्रा॒प्नो॒त्यादि॒त्याने॒व भुव॑द्वत्तः
स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒येनो॒प धा॒वति॒ त ए॒वैनं॑ भू॒तिं ग॒मय॑न्ति भव॒त्ये॒वा
ऽऽदि॒त्ये॒भ्यो धा॒रय॑द्वद्भ्यश्च॒रुं निर्व॑पेदप॒रुद्धो॑ वाऽप॒रुद्ध्य॑मानो
वाऽऽदि॒त्या वा अ॒परो॒द्धार॑ आ॒दि॒त्या अ॒वग॑मयि॒तार॑ आ॒दि॒त्याने॒व
धा॒रय॑द्वत्तः – [ ] 1

TS 2.3.1.1 - Padam

आ॒दि॒त्ये॒भ्यः । भुव॑द्वद्भ्य इति॒ भुव॑द्वत् – भ्यः । च॒रुम् । नि॒रिति॑ ।
व॒पेत् । भू॒ति॒काम॑ इति॒ भू॒ति – का॒मः । आ॒दि॒त्याः । वै । ए॒तम् ।
भू॒त्यै॑ । प्र॒तीति॑ । नु॒दन्ते॑ । यः । अ॒लम् । भू॒त्यै॑ । सन् । भू॒तिम् । न ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

प्रा॒प्नो॒तीति॑ प्र – आ॒प्नो॒ति । आ॒दि॒त्यान् । ए॒व । भुव॑द्वत् इति॑
भुव॑त् – व॒तः । स्वे॒न । भा॒ग॒धे॒ये॒नेति॑ भा॒ग – धे॒ये॒न । उपे॑ति ।
धा॒व॒ति । ते । ए॒व । ए॒नम् । भू॒तिम् । ग॒म॒य॒न्ति । भ॒व॒ति । ए॒व ।
आ॒दि॒त्ये॒भ्यः । धा॒र॒य॒द्वद्भ्य॑ इति॑ धा॒र॒य॒द्वत् – भ्यः । च॒रुम् ।
नि॒रि॒ति । व॒पेत् । अ॒प॒रु॒द्ध इत्य॑प – रु॒द्धः । वा । अ॒प॒रु॒द्ध्य॒मा॒न
इत्य॑प – रु॒द्ध्य॒मा॒नः । वा । आ॒दि॒त्याः । वै । अ॒प॒रो॒द्धार॑
इत्य॑प – रो॒द्धारः । आ॒दि॒त्याः । अ॒व॒ग॒म॒यि॒तार॑ इत्य॑व – ग॒म॒यि॒तारः ।
आ॒दि॒त्यान् । ए॒व । धा॒र॒य॒द्वत् इति॑ धा॒र॒य॒त् – व॒तः । 1 (50)

TS 2.3.1.2

स्वे॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑ धा॒व॒ति त ए॒वैनं॑ वि॒शि दा॑द्ध्रत्य॒नप॒रु॒द्ध्यो
भ॒व॒त्यदि॒तेऽनु॑ म॒न्य॒स्वे-त्य॑प॒रु॒द्ध्य॒मा॒नोऽस्य॑ प॒द॒मा द॑दी॒तेयं॑ वा
अ॒दि॒तिरि॒यमे॒वास्मै॑ रा॒ज्य॑म॒नु म॒न्य॒ते स॒त्याऽऽशी॑रि॒त्याह॑
स॒त्यामे॒वाऽऽशि॑षं कुरु॒त इ॒ह म॒न इत्या॑ह प्र॒जा ए॒वास्मै॑ स॒म॒न॒सः
क॒रो॒त्युप॑ प्रे॒त म॒रुतः॑ – [ ] 2

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.1.2 - Padam

स्वेन॑ । भा॒ग॒धे॒ये॒नेति॑ भा॒ग – धे॒येन॑ । उ॒पेति॑ । धा॒वति॑ । ते । ए॒व ।
ए॒नम् । वि॒शि । दा॒ध्रति॑ । अ॒न॒प॒रु॒द्ध्य इत्य॑न॒प – रु॒द्ध्यः ।
भ॒वति॑ । अ॒दि॒ते । अ॒न्वि॒ति । म॒न्य॒स्व । इति॑ । अ॒प॒रु॒द्ध्यमा॑न
इत्य॑प – रु॒द्ध्यमा॑नः । अ॒स्य । प॒दम् । एति॑ । द॒दी॒त । इ॒यम् । वै ।
अ॒दि॒तिः । इ॒यम् । ए॒व । अ॒स्मै । रा॒ज्यम् । अ॒न्वि॒ति । म॒न्य॒ते ।
स॒त्या । आ॒शी॒रित्या॑ – शीः । इति॑ । आ॒ह । स॒त्याम् । ए॒व ।
आ॒शि॒ष॒मित्या॑ – शि॒षम् । कु॒रु॒ते । इ॒ह । म॒नः । इति॑ । आ॒ह ।
प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । ए॒व । अ॒स्मै । स॒म॒न॒स इति॑ स – म॒न॒सः ।
क॒रो॒ति । उ॒प । प्रेति॑ । इ॒त । म॒रु॒तः । 2 (50)

TS 2.3.1.3

सु॒दान॒व ए॒ना वि॒श्व॒पति॑नाऽभ्य॒मुꣳ राजा॑न॒मित्या॑ह मा॒रु॒ती वै वि॒ड् ज्ये॒ष्ठो
वि॒श्व॒पति॑र्वि॒श्वै॒वैनꣳ रा॒ष्ट्रेण॑ स॒म॒र्द्ध॒यति॑ यः प॒र॒स्ताद् ग्रा॒म्य॒वा॒दी स्या॑त्
तस्य॑ गृ॒हाद्-ब्री॒ही॒ना ह॒रेच्छु॒क्लाꣳश्च॑ कृ॒ष्णाꣳश्च॑ वि चि॒नु॒या॒द्ये

शु॒क्लाः॑ स्यु॒स्त॒मा॒दि॒त्यं॑ च॒रुं॑ निर्व॒पे॒दा॒दि॒त्या॑ वै दे॒व॒त॒या॑

वि॒ड् वि॒श॒मे॒वा॒व ग॒च्छ॑ – [ ] 3

TS 2.3.1.3 - Padam

सु॒दा॒न॒व इति॑ सु – दा॒न॒वः॑ । ए॒ना । वि॒श॒प॒ति॒ना । अ॒भी॒ति॑ । अ॒मु॒म् ।

रा॒जा॒न॒म् । इति॑ । आ॒ह । मा॒रु॒ती । वै । वि॒ट् । ज्ये॒ष्ठः॑ । वि॒श॒प॒तिः॑ ।

वि॒शा । ए॒व । ए॒न॒म् । रा॒ष्ट्रे॒ण । स॒मि॒ति॑ । अ॒र्द्ध॒य॒ति॑ । यः ।

पर॒स्तात्॑ । ग्रा॒म्य॒वा॒दी॒ति॑ ग्रा॒म्य – वा॒दी । स्यात् । तस्य॑ । गृ॒हात् ।

ब्री॒हीन् । ए॒ति॑ । ह॒रेत् । शु॒क्लान्॑ । च । कृ॒ष्णान्॑ । च । वी॒ति॑ ।

चि॒नु॒यात् । ये । शु॒क्लाः॑ । स्युः॑ । तम् । आ॒दि॒त्यम् । च॒रुम् ।

नि॒री॒ति॑ । व॒पेत् । आ॒दि॒त्या॑ । वै । दे॒व॒त॒या॑ । वि॒ट् । वि॒श॒म् । ए॒व ।

अ॒वे॒ति॑ । ग॒च्छ॒ति॑ । 3 (50)

TS 2.3.1.4

–त्य॒व॒ग॒ताऽस्य॑ वि॒ड॒न॒व॒ग॒त॑ राष्ट्र॒मि॒त्याहु॑र्ये कृ॒ष्णाः॑ स्यु॒स्तं वा॑रु॒णं

च॒रुं निर्व॑पे॒द्वारु॑णं वै राष्ट्र॒मु॒भे ए॒व वि॒शं च॑ राष्ट्रं चा॒व ग॒च्छ॒ति॑ यदि॒

ना॒व॒ग॒च्छे॑–दि॒म–म॒ह–मा॒दि॒त्ये॒भ्यो॑ भा॒गं निर्व॑पा॒म्या ऽमु॒ष्मा॒द॒मु॒ष्यै॑

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

वि॒शोऽव॑गन्तो॒रिति॑ निर्व॑पेदादि॒त्या ए॒वैनं॑ भा॒गधे॑यं प्रे॒प्सन्तो॑

वि॒शम॑व – [ ] 4

TS 2.3.1.4 - Padam

अव॑ग॒तेत्य॑व – ग॒ता । अ॒स्य । वि॒ट् । अ॒न॒व॒ग॒त॒मि॒त्य॒न॒व – ग॒त॒म् ।

रा॒ष्ट्र॒म् । इति॑ । आ॒हुः । ये । कृ॒ष्णाः । स्युः । तम् । वा॒रु॒ण॒म् ।

च॒रु॒म् । नि॒रि॒ति॑ । व॒पे॒त् । वा॒रु॒ण॒म् । वै । रा॒ष्ट्र॒म् । उ॒भे इति॑ । ए॒व ।

वि॒श॒म् । च॒ । रा॒ष्ट्र॒म् । च॒ । अ॒वे॒ति॑ । ग॒च्छ॒ति॑ । य॒दि॑ । न ।

अ॒व॒ग॒च्छे॒दि॒त्य॒व-ग॒च्छे॒त् । इ॒म॒म् । अ॒ह॒म् । आ॒दि॒त्ये॒भ्यः॑ । भा॒ग॒म् ।

नि॒रि॒ति॑ । व॒पा॒मि॑ । ए॒ति॑ । अ॒मुष्मा॑त् । अ॒मुष्यै॑ । वि॒शः॑ ।

अ॒व॒ग॒न्तो॒रि॒त्य॒व-ग॒न्तोः॑ । इति॑ । नि॒रि॒ति॑ । व॒पे॒त् । आ॒दि॒त्याः॑ । ए॒व ।

ए॒न॒म् । भा॒ग॒धे॒य॒मि॒ति॑ भा॒ग – धे॒य॒म् । प्रे॒प्स॒न्त॒ इति॑ प्र-ई॒प्स॒न्तः॑ ।

वि॒श॒म् । अ॒वे॒ति॑ । 4 (50)

TS 2.3.1.5

ग॒म॒य॒न्ति॑ य॒दि॒ ना॒व॒ग॒च्छे॒दाश्च॑त्था॒न् म॒यू॒खान्थ्॑ स॒प्त म॑द्ध्य॒मेषा॒यामु॑प

ह॒न्यादि॑द॒म॒ह-मा॑दि॒त्यान् ब॑ध्ना॒म्या ऽमु॑ष्मा॒दमु॑ष्यै॒ वि॒शोऽव॑गन्तो॒रि॒त्यादि॒त्या

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ए॒वैनं॑ ब॒द्धवी॑रा वि॒शम॑व गमयन्ति॒ यदि॑ ना॒वग॑च्छेदे॒तमे॒वाऽऽदि॑त्यं च॒रुं
निर्व॑पेदि॒ध्मेऽपि॑ म॒यूखान्॑ सं नह्ये॒दन॑प॒रुद्ध्य॑मे॒वाव॑ गच्छ॒त्याश्च॑त्था
भवन्ति॑म॒रुतां॑ वा ए॒त ( ) – दो॑जो यद॒श्चत्थ॑ ओज॒सैव॑ वि॒शम॑व
गच्छ॑ति स॒प्त भ॑वन्ति स॒प्तग॑णा वै म॒रुतो॑ ग॒णश॑ ए॒व वि॒शम॑व
गच्छ॑ति । 5

TS 2.3.1.5 - Padam

गम॑यन्ति । यदि॑ । न । अ॒वग॑च्छेदि॒त्यव॑ – गच्छे॑त् । आ॒श्चत्था॑न् ।
म॒यूखान्॑ । स॒प्त । म॒द्ध्य॑मे॒षायामि॑ति म॒द्ध्य॑म – ई॒षायाम्॑ । उपे॑ति ।
ह॒न्यात् । इ॒दम् । अ॒हम् । आ॒दि॒त्यान् । ब॒ध्नामि॑ । ए॒ति । अ॒मुष्मा॑त् ।
अ॒मुष्यै॑ । वि॒शः । अ॒वग॑न्तो॒रित्य॑व – ग॒न्तोः॑ । इ॒ति । आ॒दि॒त्याः । ए॒व ।
ए॒नम् । ब॒द्धवी॑रा इति॑ ब॒द्ध – वी॒राः । वि॒शम् । अ॒वेति॑ । गम॑यन्ति ।
यदि॑ । न । अ॒वग॑च्छेदि॒त्यव॑ – गच्छे॑त् । ए॒तम् । ए॒व । आ॒दि॒त्यम् ।
च॒रुम् । नि॒रिति॑ । व॒पेत् । इ॒ध्मे । अ॒पीति॑ । म॒यूखान्॑ । स॒मिति॑ ।
नह्ये॑त् । अ॒नप॑रुद्ध्यमि॒त्यन॑प – रु॒द्ध्यम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । गच्छ॑ति ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

आश्व॑त्थाः । भव॑न्ति । मरु॑ताम् । वै । ए॒तत् ( ) । ओजः॑ । यत् ।
अश्व॑त्थः । ओज॑सा । ए॒व । वि॒शम् । अवे॑ति । ग॒च्छ॑ति । स॒प्त ।
भव॑न्ति । स॒प्तग॑णा इति स॒प्त – ग॑णाः । वै । मरु॑तः ।
गण॑श् इति गण॑ – शः । ए॒व । वि॒शम् । अवे॑ति ।

ग॒च्छ॑ति ॥ 5 (68) (धा॒रय॑द्वतो – मरु॑तो – ग॒च्छ॑ति – वि॒शम॑वै –
त – द॒ष्टाद॑श च) (A1)

TS 2.3.2.1

दे॒वा वै मृ॒त्यो॒र॒बि॒भ॒यु॒स्ते प्र॒जाप॑तिमु॒पा॒धा॒वन् तेभ्य॑ ए॒तां प्रा॑जाप॒त्याꣳ
श॒त॒कृ॒ष्ण॒लां नि॒र॒व॒पत् तयै॑वैष्व॒मृत॑म॒द॒धा॒द्यो मृ॒त्योर्बि॑भी॒यात् तस्मा॑
ए॒तां प्रा॑जाप॒त्याꣳ श॒त॒कृ॒ष्ण॒लां नि॒र्व॒पेत् प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धे॒येनो॑प॒ धा॒वति॑ स ए॒वास्मि॒न्नायु॑र्द॒धाति॑ स॒र्वमा॑यु॒रेति॑ श॒त॒कृ॒ष्ण॒ला
भव॑ति श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये – [ ] 6

TS 2.3.2.1 - Padam

दे॒वाः । वै । मृ॒त्योः । अ॒बि॒भ॒युः । ते । प्र॒जाप॑तिमि॒ति प्र॒जा-प॑तिम् ।
उ॒पेति॑ । अ॒धा॒वन् । तेभ्यः॑ । ए॒ताम् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

प्राजापत्यामिति प्राजा – पत्याम् । शतकृष्णलामिति
शत-कृष्णलाम् । निरिति । अवपत् । तया । एव । एषु । अमृतम् ।
अदधात् । यः । मृत्योः । बिभीयात् । तस्मै । एताम् ।
प्राजापत्यामिति प्राजा – पत्याम् । शतकृष्णलामिति
शत – कृष्णलाम् । निरिति । वपेत् । प्रजापतिमिति प्रजा-पतिम् ।
एव । स्वेन । भागधेयेनेति भाग – धेयेन । उपेति । धावति । सः ।
एव । अस्मिन् । आयुः । दधाति । सर्वम् । आयुः । एति ।
शतकृष्णलेति शत – कृष्णला । भवति । शतायुरिति शत-आयुः ।
पुरुषः । शतेन्द्रिय इति शत – इन्द्रियः । आयुषि । एव ।

इन्द्रिये । 6 (50)

TS 2.3.2.2

प्रति तिष्ठति घृते भवत्यायुर्वै घृतममृतं हिरण्यमायुश्चैवास्मा
अमृतं च समीची दधाति चत्वारिचत्वारि कृष्णलान्यव द्यति
चतुरवत्तस्याऽऽप्त्या एकधा ब्रह्मण उप हरत्येकधैव यजमान

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

आयु॑र्द॒धात्य॑सा॒वादि॒त्यो न व्य॑रोच॒त तस्मै॑ दे॒वाः प्राय॑श्चि॒त्तिमै॑च्छन्
तस्मा॑ ए॒तꣳ सौ॒र्यं च॒रुं नि॒रव॑पन् तेनै॒वास्मिन् – [ ] 7

TS 2.3.2.2 - Padam

प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठति॑ । घृ॒ते । भव॑ति । आयुः॑ । वै । घृ॒तम् । अ॒मृत॑म् ।
हि॒रण्य॑म् । आयुः॑ । च । ए॒व । अ॒स्मै । अ॒मृत॑म् । च ।
समी॑ची इति॑ । द॒धाति॑ । च॒त्वारि॑च॒त्वा॒रीति॑ च॒त्वारि॑ – च॒त्वारि॑ ।
कृ॒ष्णला॑नि । अ॒वेति॑ । द्यति॑ । च॒तुर॑व॒त्तस्ये॑ति च॒तुः – अ॒वत्त॑स्य ।
आप्त्यै॑ । ए॒क॒धेत्ये॑क – धा । ब्र॒ह्मणै॑ । उ॒पेति॑ । ह॒रति॑ ।
ए॒क॒धेत्ये॑क – धा । ए॒व । यज॑माने । आयुः॑ । द॒धाति॑ । अ॒सौ ।
आ॒दि॒त्यः । न । वी॑ति । अ॒रोच॑त । तस्मै॑ । दे॒वाः । प्राय॑श्चि॒त्तिम् ।
ऐ॒च्छन् । तस्मै॑ । ए॒तम् । सौ॒र्यम् । च॒रुम् । नि॒रिति॑ ।
अ॒वप॑न् । तेन॑ । ए॒व । अ॒स्मिन् । 7 (50)

TS 2.3.2.3

रुच॑मदधु॒र्यो ब्र॑ह्मवर्च॒सका॑मः स्यात् तस्मा॑ ए॒तꣳ सौ॒र्यं च॒रुं
निर्व॑पेदमु॒मेवाऽऽदि॒त्यꣳ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मिन्

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ब्रह्मवर्चसं॑ दधाति॑ ब्रह्मवर्चस्ये॑व भवत्यु॒भयतो॑ रु॒क्मौ॑ भवत॑ उ॒भयत॑
ए॒वास्मिन्॑ रुचं॑ दधाति॑ प्रया॒जेप्रया॑जे कृ॒ष्णलं॑ जुहोति॑ दिग्भ्य॑
ए॒वास्मै॑ ब्रह्मवर्चसम॑व रुन्ध॑ आग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पेथ् सावि॒त्रं
द्वा॑द॒शक॑पालं॒ भूम्यै॑ – [ ] 8

TS 2.3.2.3 - Padam

रुच॑म् । अ॒दधुः॑ । यः । ब्रह्मवर्च॑सका॒म इति॑ ब्रह्मवर्च॑स – का॒मः ।
स्यात् । तस्मै॑ । ए॒तम् । सौ॒र्यम् । च॒रुम् । निरि॑ति । व॒पेत् । अ॒मुम् ।
ए॒व । आ॒दि॒त्यम् । स्वे॒न । भा॒गधे॑येनेति॑ भा॒ग – धे॑येन । उ॒पेति॑ ।
धा॒वति॑ । सः । ए॒व । अ॒स्मिन् । ब्रह्मवर्च॑समि॒ति ब्रह्म॑ – वर्च॑सम् ।
दधा॑ति । ब्रह्मवर्च॑सीति॑ ब्रह्म॑ – वर्च॑सी । ए॒व । भव॑ति । उ॒भय॑तः ।
रु॒क्मौ । भव॑तः । उ॒भय॑तः । ए॒व । अ॒स्मिन् । रुच॑म् । दधा॑ति ।
प्रया॒जेप्रया॑ज इति॑ प्रया॒जे – प्रया॑जे । कृ॒ष्णल॑म् । जुहो॑ति ।
दिग्भ्य॑ इति॑ दिक् – भ्यः । ए॒व । अ॒स्मै ।
ब्रह्मवर्च॑समि॒ति ब्रह्म॑ – वर्च॑सम् । अ॒वेति॑ । रुन्धे॑ । आग्ने॒यम् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

अ॒ष्टा॒क॒पा॒ल॒मि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒ल॒म् । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । सा॒वि॒त्र॒म् ।

द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मि॒ति॒ द्वा॒द॒श – क॒पा॒ल॒म् । भू॒म्यै॑ ॥ 8 (50)

TS 2.3.2.4

च॒रुं यः॑ का॒मये॑त॒ हि॒र॒ण्यं॑ वि॒न्दे॒य॒ हि॒र॒ण्यं॑ मो॒ष॒ न॒मे॒दि॒ति॒ यदा॑ग्ने॒यो
भ॒व॒त्याग्ने॑यं॒ वै हि॒र॒ण्यं॑ यस्यै॒व हि॒र॒ण्यं॑ ते॒नै॒वैन॑द् वि॒न्द॒ते सा॒वि॒त्रो
भ॒व॒ति स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त ए॒वैन॑द्-वि॒न्द॒ते भू॒म्यै च॒रुर्भ॑व॒त्यस्या॒मे॒वैन॑द्-
वि॒न्द॒त उपै॑न॒ऽ हि॒र॒ण्यं॑ न॒म॒ति वि॒ वा ए॒ष इ॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण॒र्द्ध्य॒ते
यो हि॒र॒ण्यं॑ वि॒न्द॒त ए॒ता – [ ] 9

TS 2.3.2.4 - Padam

च॒रुम् । यः॑ । का॒मये॑त॒ हि॒र॒ण्यम् । वि॒न्दे॒य॒ हि॒र॒ण्यम् । मा॒ ।
उ॒पे॒ति॒ । न॒मे॒त् । इ॒ति॒ । यत् । आ॒ग्ने॒यः । भ॒व॒ति॒ । आ॒ग्ने॒यम् । वै ।
हि॒र॒ण्यम् । यस्य॑ । ए॒व । हि॒र॒ण्यम् । ते॒न॒ । ए॒व । ए॒न॒त् । वि॒न्द॒ते ।
सा॒वि॒त्रः । भ॒व॒ति॒ । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त इ॒ति॒ स॒वि॒तृ-प्र॒सू॒तः । ए॒व । ए॒न॒त् ।
वि॒न्द॒ते । भू॒म्यै॑ । च॒रुः । भ॒व॒ति॒ । अ॒स्याम् । ए॒व । ए॒न॒त् । वि॒न्द॒ते ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

उ॒पेति॑ । ए॒नम् । हि॒र॒ण्यम् । न॒म॒ति॒ । वी॒ति॒ । वै । ए॒षः । इ॒न्द्रि॒येण॑ ।
वी॒र्ये॑ण । ऋ॒द्ध्य॒ते॒ । यः । हि॒र॒ण्यम् । वि॒न्दते॑ । ए॒ताम् । 9 (50)

TS 2.3.2.5

–मे॒व नि॒र्व॒पे॒द्धि॒रण्यं॑ वि॒त्त्वा ने॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण व्य॒द्ध्य॒त ए॒तामे॒व
नि॒र्व॒पे॒द्यस्य॑ हि॒र॒ण्यं न॒श्ये॒द्यदा॑ग्ने॒यो भ॒व॒त्याग्ने॒यं वै हि॒र॒ण्यं
यस्यै॑ व हि॒र॒ण्यं ते॒नै॒वैन॑द्–वि॒न्दति॑ सा॒वि॒त्रो भ॒वति॑ स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त
ए॒वैन॑द्–वि॒न्दति॑ भू॒म्यै च॒रु॒र्भ॒व॒त्यस्यां॑ वा ए॒तन्न॑श्यति
यन्न॑श्यत्यस्यामे॒वैन॑द्–वि॒न्दती॒न्द्र – [ ] 10

TS 2.3.2.5 - Padam

ए॒व । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । हि॒र॒ण्यम् । वि॒त्त्वा । न । इ॒न्द्रि॒येण॑ । वी॒र्ये॑ण ।
वी॒ति॒ । ऋ॒द्ध्य॒ते॒ । ए॒ताम् । ए॒व । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । यस्य॑ । हि॒र॒ण्यम् ।
न॒श्ये॒त् । यत् । आ॒ग्ने॒यः । भ॒वति॑ । आ॒ग्ने॒यम् । वै । हि॒र॒ण्यम् ।
यस्य॑ । ए॒व । हि॒र॒ण्यम् । ते॒न । ए॒व । ए॒नत् । वि॒न्दति॑ । सा॒वि॒त्रः ।
भ॒वति॑ । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त इति॑ स॒वि॒तृ – प्र॒सू॒तः । ए॒व । ए॒नत् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

वि॒न्द॒ति॒ । भू॒म्यै॑ । च॒रुः॑ । भ॒व॒ति॒ । अ॒स्याम् । वै । ए॒तत् । न॒श्य॒ति॒ ।
यत् । न॒श्य॒ति॒ । अ॒स्याम् । ए॒व । ए॒नत् । वि॒न्द॒ति॒ । इ॒न्द्रः॑ । 10 (50)

TS 2.3.2.6

-स्त्वष्टुः॑ सोम॑-मभीष॑हाऽपिब॑त् स विष्व॑ङ् व्या॒र्च्छ॑त् स इन्द्रि॑येण
सोम॑पी॒थेन॑ व्या॒र्द्ध्य॑त् स यदूर्ध्व॑मु॒दव॑मीत् ते श्या॒माका॑ अभ॒वन्त् स
प्र॒जाप॑तिमु॒पाधा॑वत् तस्मा॑ ए॒तञ् सो॒मेन्द्र॑ श्या॒माकं॑ च॒रुं नि॑रव॒पत्
तेनै॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यञ् सोम॑पी॒थम॑दधा॒द्वि वा ए॒ष इन्द्रि॑येण
सोम॑पी॒थेन॑र्द्ध्यते॒ यः सोमं॑ व॒मि॒ति॒ यः सोम॑वा॒मी स्या॑त्
तस्मा॑- [ ] 11

TS 2.3.2.6 - Padam

त्वष्टुः॑ । सोम॑म् । अ॒भीष॑हेत्य॒भि - स॒हा । अ॒पिब॑त् । सः । विष्व॑ङ् ।
वी॒ति॒ । आ॒र्च्छ॑त् । सः । इन्द्रि॑येण । सोम॑पी॒थेने॑ति॒ सोम॑ - पी॒थेन॑ ।
वी॒ति॒ । आ॒र्द्ध्य॑त् । सः । यत् । ऊ॒र्ध्वम् ।
उ॒दव॑मी॒दित्यु॑त् - अ॒वमी॑त् । ते । श्या॒माकाः॑ । अ॒भव॑न् । सः ।
प्र॒जाप॑तिमि॒ति प्र॒जा - प॒तिम् । उ॒पेति॑ । अ॒धाव॑त् । तस्मै॑ । ए॒तम् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

सो॒मेन्द्र॑म् । श्या॒माक॑म् । च॒रुम् । नि॒रिति॑ । अ॒वप॑त् । तेन॑ । ए॒व ।
अ॒स्मिन् । इन्द्रि॑यम् । सोम॑पी॒थमि॑ति सोम – पी॒थम् । अ॒दधा॑त् ।
वी॒ति । वै । ए॒षः । इन्द्रि॑येण । सोम॑पी॒थेने॑ति सोम – पी॒थेन॑ ।
ऋ॒द्ध्य॑ते । यः । सोम॑म् । व॒मिति॑ । यः ।
सोम॑वा॒मीति॑ सोम – वा॒मी । स्या॑त् । तस्मै॑ । 11 (50)

TS 2.3.2.7

ए॒त॒ꣳ सो॒मेन्द्र॑ꣳ श्या॒माकं॑ च॒रुं निर्व॑पेथ् सोमं॑ चै॒वेन्द्रं॑ च
स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॑ धावति॑ तावे॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यꣳ सोम॑पी॒थं ध॑त्तो
नेन्द्रि॑येण॑ सोम॑पी॒थेन॑ व्यृ॒द्ध्य॑ते यथ् सौ॒म्यो भ॑वति॑ सोम॑पी॒थमे॒वाव॑
रुन्धे॑ यदै॒न्द्रो भ॑वतीन्द्रि॒यं वै सोम॑पी॒थ इन्द्रि॑यमे॒व सोम॑पी॒थम॑व
रुन्धे॑ श्या॒माको॑ भवत्येष॑ वाव स सोमः॑ – [ ] 12

TS 2.3.2.7 - Padam

ए॒तम् । सो॒मेन्द्र॑म् । श्या॒माक॑म् । च॒रुम् । नि॒रिति॑ । व॒पेत् । सोम॑म् ।
च । ए॒व । इन्द्र॑म् । च । स्वेन॑ । भा॒गधे॑येनेति॑ भा॒ग-धे॑येन॑ । उपे॒ति ।

धा॒वति॑ । तौ॑ । ए॒व । अ॒स्मिन् । इ॒न्द्रि॒यम् ।

सो॒मपी॒थमि॑ति सोम – पी॒थम् । ध॒त्तः । न । इ॒न्द्रि॒येण॑ ।

सो॒मपी॒थेने॑ति सोम – पी॒थेन॑ । वी॒ति । ऋ॒द्ध्य॒ते । यत् ।

सौ॒म्यः । भ॒वति॑ । सो॒मपी॒थमि॑ति सोम – पी॒थम् । ए॒व । अ॒वेति॑ ।

रु॒न्धे । यत् । ऐ॒न्द्रः । भ॒वति॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । वै । सो॒मपी॒थ इति॑

सोम – पी॒थः । इ॒न्द्रि॒यम् । ए॒व । सो॒मपी॒थमि॑ति सोम – पी॒थम् ।

अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । श्या॒माकः॑ । भ॒वति॑ । ए॒षः । वा॒व । सः ।

सो॒मः । 12 (50)

TS 2.3.2.8

सा॒क्षादे॒व सो॒मपी॒थम॑व रु॒न्धे ऽग्न॑ये दा॒त्रे पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालं

निर्व॑पेदि॒न्द्राय॑ प्रदा॒त्रे पु॒रोडा॑शमेकादशकपालं प॒शुकामो॑ऽग्निरेवा॒स्मै

प॒शून् प्र॑जनयति वृ॒द्धानि॒न्द्रः प्र॑ यच्छति दधि मधु घृ॒तमा॑पो धा॒ना

भव॑न्त्येतद्वै प॒शूना॑ रूपं रूपेणैव प॒शून॑व रु॒न्धे पञ्च॑गृहीतं भवति

पा॒ङ्गा हि प॒शवो॑ बहुरू॒पं भ॑वति बहुरू॒पा हि प॒शवः॑—[ ] 13

TS 2.3.2.8 - Padam

सा॒क्षा॒दि॒ति॒ स – अ॒क्षात् । ए॒व । सो॒म॒पी॒थ॒मि॒ति॒ सो॒म – पी॒थम् ।
अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । अ॒ग्नये॑ । दा॒त्रे॒ । पु॒रो॒डा॒शम्॑ ।
अ॒ष्टा॒क॒पा॒ल॒मि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒लम् । नि॒रि॒ति॒ । व॒पेत् । इ॒न्द्राय॑ ।
प्र॒दा॒त्र इति॑ प्र – दा॒त्रे॒ । पु॒रो॒डा॒शम्॑ ।
एका॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मि॒त्येका॑द॒श – क॒पा॒लम् । प॒शु॒का॒म इति॑
प॒शु – का॒मः । अ॒ग्निः । ए॒व । अ॒स्मै । प॒शून् । प्र॒ज॒न॒य॒तीति॑
प्र – ज॒न॒य॒ति॒ । वृ॒द्धान् । इ॒न्द्रः । प्रेति॑ । य॒च्छ॒ति॒ । दधि॑ । म॒धु ।
घृ॒तम् । आ॒पः । धा॒नाः । भ॒व॒न्ति॒ । ए॒तत् । वै । प॒शू॒नाम् । रू॒पम् ।
रू॒पेण॑ । ए॒व । प॒शून् । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । प॒ञ्च॒गृ॒ही॒त॒मि॒ति॑
प॒ञ्च॒गृ॒ही॒तम् । भ॒व॒ति॒ । पा॒ङ्गाः॑ । हि । प॒शवः॑ ।
ब॒हु॒रू॒प॒मि॒ति॒ बहु॑ – रू॒पम् । भ॒व॒ति॒ । ब॒हु॒रू॒पा इति॑ बहु॑ – रू॒पाः ।
हि । प॒शवः॑ । 13 (50)

TS 2.3.2.9

समृ॑द्ध्यै प्रा॒जाप॑त्यं भ॒वति प्रा॒जाप॑त्या वै प॒शवः॑ प्र॒जाप॑तिरे॒वास्मै॑
प॒शून् प्र॑ ज॒नय॑त्या॒त्मा वै पु॑रुषस्य॒ मधु॑ यन्म॒ध्वग्नौ॑ जु॒होत्या॒त्मान॑मे॒व
तद्-य॑ज॒मानो॑ऽग्नौ प्र॑ द॒धाति॑ प॒ङ्क्त्यौ॑ या॒ज्यानु॑वाक्ये भ॒वतः॑ पा॒ङ्क्तः॑
पु॒रुषः॑ पा॒ङ्क्तः॑ प॒शव॑ आ॒त्मान॑मे॒व मृ॒त्योर्नि॒ष्क्रीय॑प॒शून्व॑ रुन्धे ॥ 14

TS 2.3.2.9 - Padam

समृ॑द्ध्यै इति सं - ऋ॒द्ध्यै । प्रा॒जाप॑त्यमि॒ति प्रा॒जा - प॑त्यम् ।
भ॒वति॑ । प्रा॒जाप॑त्या इति प्रा॒जा - प॑त्याः । वै । प॒शवः॑ ।
प्र॒जाप॑तिरि॒ति प्र॒जा-प॑तिः । ए॒व । अ॒स्मै । प॒शून् । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति ।
आ॒त्मा । वै । पु॑रुषस्य । मधु॑ । यत् । मधु॑ । अ॒ग्नौ । जु॒होति॑ ।
आ॒त्मान॑म् । ए॒व । तत् । य॑ज॒मानः॑ । अ॒ग्नौ । प्रेति॑ ।
द॒धाति॑ । प॒ङ्क्त्यौ॑ । या॒ज्यानु॑वाक्ये इति या॒ज्या - अ॒नुवा॑क्ये ।
भ॒वतः॑ । पा॒ङ्क्तः॑ । पु॒रुषः॑ । पा॒ङ्क्तः॑ । प॒शवः॑ । आ॒त्मान॑म् । ए॒व ।

मृ॒त्योः । नि॒ष्क्री॑येति निः-क्री॑य । प॒शून् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे ॥ 14 (41)

(इन्द्रि॑र्य॑ - ऽस्मिन् - भू॒म्या॑ - ए॒ता - मि॒न्द्रः - स्यात् तस्मै॑ -
सोमो॑ - ब॒हुरू॒पा हि प॒शव॑ - ए॒कच॑त्वारि॒ंशच्च॑) (A2)

TS 2.3.3.1

दे॒वा वै स॒त्रमा॑सत-र्धि॑परि॒मितं॑ य॒शस्का॑मास्तेषां॑ सोम॑
राजा॑नं य॒श आ॑र्च्छ॒त् स गि॒रिमु॑दैत् तम॒ग्निर॑नूदैत् ताव॒ग्नीषो॑मौ
सम॑भवतां ताविन्द्रो॑ य॒ज्ञवि॑भ्रष्टोऽनु॒ परै॑त् ताव॒ब्रवी॑द्याजय॒तं मे॒ति
तस्मा॑ ए॒तामि॑ष्टिं निर॒वप॑तामाग्ने॒य-म॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्र-मे॒काद॑शकपालं॑
सौ॒म्यं च॒रुं तयै॑वास्मिन् तेज॑ - [ ] 15

TS 2.3.3.1 - Padam

दे॒वाः । वै । स॒त्रम् । आ॒सत॑ । ऋ॒द्धि॑परि॒मित॑मित्यृद्धि॑ - परि॒मित॑म् ।
य॒शस्का॑मा इति॑ य॒शः - का॒माः । तेषा॑म् । सोम॑म् । राजा॑नम् ।
य॒शः । आ॒र्च्छ॑त् । सः । गि॒रिम् । उ॒दि॒ति । ऐ॒त् । तम् । अ॒ग्निः ।
अ॒नु । उ॒दि॒ति । ऐ॒त् । तौ । अ॒ग्नीषो॑मा॒वित्य॑ग्नी- सोमौ॑ । समि॒ति ।
अ॒भ॒व॒ताम् । तौ । इन्द्रः॑ । य॒ज्ञवि॑भ्रष्ट इति॑ य॒ज्ञ - वि॒भ्रष्टः॑ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

अनु॑ । परेति॑ । ऐत् । तौ । अब्र॑वीत् । या॒जय॑तम् । मा॒ । इति॑ ।
तस्मै॑ । ए॒ताम् । इष्टि॑म् । निरि॑ति । अव॒पता॑म् । आ॒ग्ने॒यम् ।
अ॒ष्टाक॑पाल॒मित्य॑ष्टा – क॒पाल॑म् । ऐ॒न्द्रम् ।
एका॑दशकपाल॒मित्येका॑दश – क॒पाल॑म् । सौ॒म्यम् । च॒रुम् । तया॑ ॥
ए॒व । अ॒स्मिन् । तेजः॑ । 15 (50)

TS 2.3.3.2

इन्द्रि॑यं ब्र॒ह्मव॑र्चसम॒धत्तां॑ यो य॒ज्ञवि॑भ्रष्टः स्यात् तस्मा॑ ए॒तामिष्टि॑
निर्व॑पेदाग्ने॒य-म॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्र-मेका॑दशकपाल॒ꣳ सौ॒म्यं च॒रुं
य॒दाग्ने॒यो भव॑ति तेज॑ ए॒वास्मिन्॑ तेन॑ दधाति॒ यदै॒न्द्रो
भव॑तीन्द्रि॒यमे॒वास्मिन्॑ तेन॑ दधाति॒ यथ् सौ॒म्यो ब्र॒ह्मव॑र्चसं तेना॑
ऽऽग्ने॒यस्य॑ च सौ॒म्यस्य॑ चै॒न्द्रे स॒माश्ले॑षयेत् तेज॑श्चै॒वास्मिन्॑
ब्र॒ह्मव॑र्चसं च॑ समीची॑ – [ ] 16

TS 2.3.3.2 - Padam

इन्द्रि॑यम् । ब्र॒ह्मव॑र्चसमि॒ति ब्र॒ह्म – व॒र्चस॑म् । अ॒धत्ता॑म् । यः ।
य॒ज्ञवि॑भ्रष्ट इति॑ य॒ज्ञ – वि॒भ्रष्टः॑ । स्यात् । तस्मै॑ । ए॒ताम् । इष्टि॑म् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

निरि॑ति । व॒पेत् । आ॒ग्ने॒यम् । अ॒ष्टाक॑पा॒लमि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒लम् ।
ऐ॒न्द्रम् । ए॒काद॑शक॒पा॒लमि॒त्ये॒काद॑श – क॒पा॒लम् । सौ॒म्यम् । च॒रुम् ।
यत् । आ॒ग्ने॒यः । भ॒वति॑ । तेजः॑ । ए॒व । अ॒स्मिन् । तेन॑ । द॒धाति॑ ।
यत् । ऐ॒न्द्रः । भ॒वति॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । ए॒व । अ॒स्मिन् । तेन॑ । द॒धाति॑ ।
यत् । सौ॒म्यः । ब्र॒ह्मव॑र्च॒समि॒ति ब्र॒ह्म-व॑र्च॒सम् । तेन॑ । आ॒ग्ने॒यस्य॑ ।
च । सौ॒म्यस्य॑ । च । ऐ॒न्द्रे । स॒माश्ले॑षये॒दिति॑ सं – आ॒श्ले॑षयेत् ।
तेजः॑ । च । ए॒व । अ॒स्मिन् । ब्र॒ह्मव॑र्च॒समि॒ति ब्र॒ह्म – व॑र्च॒सम् ।
च । स॒मीची॑ इति॑ । 16 (50)

TS 2.3.3.3

द॒धात्य॑ग्नी॒षोमी॒य-मे॒काद॑शक॒पा॒लं निर्व॑पे॒द्यं का॒मो नो॒पन॑मे॒दाग्ने॒यो
वै ब्रा॒ह्मणः॑ स सोमं॑ पि॒बति॑ स्वा॒मेव॑ दे॒वता॑ ७ स्वेन॑ भा॒गधे॒येनो॒प
धा॒वति॑ सै॒वैनं॑ का॒मेन॑ स॒मर्द्ध॑यत्यु॒पैनं॑ का॒मो न॑मत्य॒ग्नीषो॒मीय-
म॒ष्टाक॑पा॒लं निर्व॑पेद्-ब्र॒ह्मव॑र्च॒सका॒मो-ऽग्नी॒षोमा॑वे॒व स्वेन॑

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प॒ धा॒व॒ति॒ ता॒वे॒वा॒स्मि॒न् ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सं॒ ध॒त्तो॒

ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स्ये॒व– [ ] 17

TS 2.3.3.3 - Padam

द॒धा॒ति॒ । अ॒ग्नी॒षो॒मी॒य॒मि॒त्य॒ग्नी॒ – सो॒मी॒य॒म् ।

ए॒का॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मि॒त्ये॒का॒द॒श॒ – क॒पा॒ल॒म् । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । य॒म् ।

का॒मः॑ । न । उ॒प॒न॒मे॒दि॒त्यु॒प–न॒मे॒त् । आ॒ग्ने॒यः॑ । वै । ब्रा॒ह्म॒णः॑ । सः॑ ।

सो॒म॒म् । पि॒ब॒ति॒ । स्वा॒म् । ए॒व । दे॒व॒ता॒म् । स्वे॒न । भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॑

भा॒ग – धे॒ये॒न॑ । उ॒पे॒ति॑ । धा॒व॒ति॒ । सा॒ । ए॒व । ए॒न॒म् । का॒मे॒न॑ ।

स॒मि॒ति॑ । अ॒र्द्ध॒य॒ति॒ । उ॒पे॒ति॑ । ए॒न॒म् । का॒मः॑ । न॒म॒ति॒ ।

अ॒ग्नी॒षो॒मी॒य॒मि॒त्य॒ग्नी॒ – सो॒मी॒य॒म् ।

अ॒ष्टा॒क॒पा॒ल॒मि॒त्य॒ष्टा॒ – क॒पा॒ल॒म् । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् ।

ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स॒का॒म॒ इति॑ ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स – का॒मः॑ ।

अ॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒त्य॒ग्नी॒ – सो॒मौ॑ । ए॒व । स्वे॒न॑ ।

भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॑ भा॒ग–धे॒ये॒न॑ । उ॒पे॒ति॑ । धा॒व॒ति॒ । तौ॑ । ए॒व । अ॒स्मि॒न् ।

ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म – वर्चसम् । धत्तः ।

ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्म – वर्चसी । एव । 17 (50)

TS 2.3.3.4

भवति यदष्टाकपाल-स्तेनाऽऽग्नेयो यच्छ्यामाकस्तेन सौम्यः
समृद्ध्यै सोमाय वाजिनै श्यामाकं चरुं निर्वपेद्यः क्लैब्याद्विभीयाद्
रेतो हि वा एतस्माद्-वाजिनमपक्रामत्यथैष क्लैब्याद्विभाय सोममेव
वाजिनं स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् रेतो वाजिनं
दधाति न क्लीबो भवतिब्राह्मणस्पत्य-मेकादशकपालं निर्वपेद्
ग्रामकामो – [ ] 18

TS 2.3.3.4 - Padam

भवति । यत् । अष्टाकपाल इत्यष्टा – कपालः । तेन ।
आग्नेयः । यत् । श्यामाकः । तेन । सौम्यः । समृद्ध्यै इति
सं – ऋद्ध्यै । सोमाय । वाजिनै । श्यामाकम् । चरुम् । निरिति ।
वपेत् । यः । क्लैब्यात् । विभीयात् । रेतः । हि । वै । एतस्मात् ।
वाजिनम् । अपक्रामतीत्यप – क्रामति । अथ । एषः । क्लैब्यात् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

बि॒भा॒य । सो॒मम् । ए॒व । वा॒जिन॑म् । स्वे॒न । भा॒ग॒धे॒ये॒नेति॑
भा॒ग – धे॒ये॒न । उ॒पेति॑ । धा॒वति॑ । सः । ए॒व । अ॒स्मिन् । रे॒तः ।
वा॒जिन॑म् । द॒धाति॑ । न । क्ली॒बः । भ॒वति॑ । ब्रा॒ह्म॒ण॒स्प॒त्यमि॑ति
ब्रा॒ह्म॒णः – प॒त्यम् । ए॒का॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मित्ये॒का॒द॒श॒क॒पा॒लम् । नि॒रिति॑ ।
व॒पेत् । ग्रा॒म॒का॒म॒ इति॑ ग्रा॒म – का॒मः । 18 (50)

TS 2.3.3.5

ब्रा॒ह्म॒ण॒स्प॒ति॒मे॒व स्वे॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प धा॒वति॑ स ए॒वा॒स्मै स॒जा॒तान्
प्र य॑च्छति ग्रा॒म्ये॒व भ॒वति॑ ग॒ण॒वती॑ या॒ज्या॒नु॒वा॒क्ये भ॒वतः
स॒जा॒तै॒रे॒वैनं॑ ग॒ण॒वन्तं॑ क॒रोत्ये॒ता॒मे॒व नि॒र्व॒पे॒द्यः का॒मये॑त ब्रा॒ह्म॒न्
वि॒शं वि॑ ना॒शये॑यमि॒ति मा॒रु॒ती या॒ज्या॒नु॒वा॒क्ये कुर्या॑द् ब्रा॒ह्म॒न्ने॒व
वि॒शं वि॑ ना॒शय॑ति ॥ 19

TS 2.3.3.5 - Padam

ब्रा॒ह्म॒णः । प॒तिम् । ए॒व । स्वे॒न । भा॒ग॒धे॒ये॒नेति॑ भा॒ग॒धे॒ये॒न । उ॒पेति॑ ।
धा॒वति॑ । सः । ए॒व । अ॒स्मै । स॒जा॒तानि॑ति॒ स – जा॒तान् । प्रे॒ति ।
य॑च्छति । ग्रा॒मी । ए॒व । भ॒वति॑ । ग॒ण॒वती॑ इति॑ ग॒ण – व॒ती ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ इति॑ या॒ज्या – अनु॒वाक्ये॑ । भ॒वतः॑ । स॒जा॒तैरिति॑
स – जा॒तैः । ए॒व । ए॒नम् । ग॒णव॑न्तमि॒ति ग॒ण – व॑न्तम् । क॒रोति॑ ।
ए॒ताम् । ए॒व । नि॒रिति॑ । व॒पेत् । यः । का॒मये॑त । ब्र॒ह्मन् । वि॒शम् ।
वी॒ति । ना॒शये॑यम् । इति॑ । मा॒रुती॑ इति॑ ।

या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ इति॑ या॒ज्या – अनु॒वाक्ये॑ । कु॒र्यात् । ब्र॒ह्मन् । ए॒व ।
वि॒शम् । वी॒ति । ना॒शय॑ति ॥ 19 (43) (तेजः॑ – समी॒ची –

ब्र॒ह्मव॑र्चस्ये॒व – ग्रा॒मका॑म – स्त्रि॒चत्वा॑रि॒ंशच्च॑) (A3)

TS 2.3.4.1

अ॒र्य॒म्णे च॒रुं निर्व॑पथ् सु॒वर्ग॑का॒मोऽसौ॑ वा आ॒दि॒त्योऽर्य॑मा॒र्य॒मण॑मे॒व
स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॑नोप॑ धावति॑ स ए॒वैनं॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मयत्य॒र्य॒म्णे
च॒रुं निर्व॑पेद्यः का॒मये॑त दान॑का॒मा मे॑ प्र॒जाः स्यु॑रित्यसौ॒ वा
आ॒दि॒त्योऽर्य॑मा यः ख॒लु वै द॑दाति॒ सौऽर्य॑मा॒र्य॒मण॑मे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धेये॑नोप॑ धावति॑ स ए॒वा – [ ] 20

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.4.1 - Padam

अ॒र्य॒म्णे । च॒रुम् । नि॒रि॒ति॑ । व॒पे॒त् । सु॒व॒र्ग॒का॒म॒ इति॑ सु॒व॒र्ग॒-का॒मः ।
अ॒सौ । वै । आ॒दि॒त्यः । अ॒र्य॒मा । अ॒र्य॒म॒ण॒म् । ए॒व । स्वे॒न ।
भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॑ भा॒ग - धे॒ये॒न । उ॒पे॒ति॑ । धा॒व॒ति॑ । सः । ए॒व । ए॒न॒म् ।
सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॑ सु॒वः - ग॒म् । लो॒क॒म् । ग॒म॒य॒ति॑ । अ॒र्य॒म्णे । च॒रुम् ।
नि॒रि॒ति॑ । व॒पे॒त् । यः । का॒म॒ये॒त । दा॒न॒का॒मा इति॑ दा॒न॒-का॒माः । मे ।
प्र॒जा इति॑ प्र॒-जाः । स्युः । इति॑ । अ॒सौ । वै । आ॒दि॒त्यः । अ॒र्य॒मा ।
यः । ख॒लु । वै । द॒दा॒ति॑ । सः । अ॒र्य॒मा । अ॒र्य॒म॒ण॒म् । ए॒व । स्वे॒न ।
भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॑ भा॒ग - धे॒ये॒न । उ॒पे॒ति॑ । धा॒व॒ति॑ । सः । ए॒व । 20 (50)

TS 2.3.4.2

-स्मै॑ दा॒न॒का॒माः प्र॒जाः क॒रो॒ति॑ दा॒न॒का॒मा अ॒स्मै॑ प्र॒जा भ॒व॒न्त्य॒र्य॒म्णे
च॒रुं नि॒र्व॒पे॒द्यः॑ का॒म॒ये॒त स्व॒स्ति॑ ज॒न॒ता॒मि॒या॒मि॒त्य॒सौ वा आ॒दि॒त्यो॑-
र्य॒मा- र्य॒म॒ण॒मे॒व स्व॒ने॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प धा॒व॒ति॑ स ए॒वैनं॑ तद्-ग॒म॒य॒ति॑
य॒त्र जि॒ग॒मि॒ष॒ती॒न्द्रो॑ वै दे॒वा॒ना॒मा॒नु॒जा॒वर॑ आ॒सी॒त् स प्र॒जा॒प॒ति॑ -
मु॒पा॒धा॒व॒त् तस्मा॑ ए॒त॒मै॒न्द्र॒मा॒नु॒षू॒क॒मे॒का॒द॒श॒क॒पा॒लं नि- [ ] 21

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.4.2 - Padam

अ॒स्मै । दान॑कामा इति॑ दान॑ – का॒माः । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः ।
क॒रोति॑ । दान॑कामा इति॑ दान॑ – का॒माः । अ॒स्मै । प्र॒जा इति॑
प्र – जाः । भ॒वन्ति॑ । अ॒र्य॒म्णे । च॒रुम् । नि॒रिति॑ । व॒पेत् । यः ।
का॒मये॑त । स्व॒स्ति । ज॒नता॑म् । इ॒याम् । इति॑ । अ॒सौ । वै ।
आ॒दि॒त्यः । अ॒र्य॒मा । अ॒र्य॒मण॑म् । ए॒व । स्वे॒न । भा॒ग॒धे॒ये॒नेति॑
भा॒ग॒धे॒ये॒न । उ॒पेति॑ । धा॒वति॑ । सः । ए॒व । ए॒नम् । तत् । ग॒मय॑ति ।
यत्र॑ । जि॒ग॒मिष॑ति । इ॒न्द्रः । वै । दे॒वाना॑म् । आ॒नु॒जा॒वर॑
इ॒त्या॒नु – जा॒वरः । आ॒सीत् । सः । प्र॒जा॒प॒ति॒मिति॑ प्र॒जा – प॒तिम् ।
उ॒पेति॑ । अ॒धा॒वत् । तस्मै॑ । ए॒तम् । ऐ॒न्द्रम् ।
आ॒नु॒षू॒क॒मि॒त्या॒नु – सू॒कम् । ए॒का॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मि॒त्ये॒का॒द॒श॒क॒पा॒लम् ।
नि॒रिति॑ । 21 (50)

TS 2.3.4.3

–र॒व॒पत् ते॒नै॒वैन॑म॒ग्रं दे॒वता॑नां पर्य॑णयद् बु॒द्ध॒न॒वती॑ अ॒ग्र॒वती॑
या॒ज्या॒नु॒वा॒क्ये अ॒करो॑द् बु॒द्ध॒ना॒दे॒वैन॑म॒ग्रं पर्य॑णय॒द्यो रा॒ज॒न्य॑

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

आनु॒जा॒वरः॑ स्यात् तस्मा॑ ए॒तमै॒न्द्रमा॒नुषू॒क-मे॒काद॑श॒कपा॒लं
निर्व॑पेदिन्द्र॒मेव॑ स्वेन॑ भा॒गधे॒येनो॑प॒ धाव॑ति स ए॒वैन॒मग्र॑ꣳ स॒माना॑नां
परि॑ णयति बु॒द्धन॑वती अ॒ग्रव॑ती या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ भवतो

बु॒द्धना॑दे॒वैन॒मग्रं॑ [ ] 22

TS 2.3.4.3 - Padam

अ॒वप॑त् । तेन॑ । ए॒व । ए॒नम् । अ॒ग्रम् । दे॒वता॑नाम् । प॒रीति॑ ।
अ॒नय॑त् । बु॒द्धन॑वती इति बु॒द्धन॑ - वती । अ॒ग्रव॑ती इत्य॒ग्र - वती॑ ।
या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ इति या॒ज्या-अ॒नुवा॒क्ये॑ । अ॒करो॑त् । बु॒द्धना॑त् । ए॒व ।
ए॒नम् । अ॒ग्रम् । प॒रीति॑ । अ॒नय॑त् । यः । रा॒जन्यः॑ ।
आ॒नुजा॒वर इत्या॑नु - जा॒वरः । स्यात् । तस्मै॑ । ए॒तम् । ऐ॒न्द्रम् ।
आ॒नुषू॒कमि॑त्यानु - सू॒कम् । ए॒काद॑श॒कपा॒लमि॑त्ये॒काद॑श-क॒पालम् ।
नि॒रिति॑ । व॒पेत् । इ॒न्द्रम् । ए॒व । स्वेन॑ । भा॒गधे॒येनेति॑ भा॒ग-धे॒येन॑ ।
उ॒पेति॑ । धा॒वति॑ । सः । ए॒व । ए॒नम् । अ॒ग्रम् । स॒माना॑नाम् । प॒रीति॑ ।
न॒यति॑ । बु॒द्धन॑वती इति बु॒द्धन॑ - वती । अ॒ग्रव॑ती इत्य॒ग्र - वती॑ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ इति॑ या॒ज्या – अनु॒वाक्ये॑ । भवतः॑ । बु॒द्धनात् ।

ए॒व । ए॒नम् । अ॒ग्रम् । 22 (50)

TS 2.3.4.4

परि॑ णय॒त्यानु॒षूको॑ भव॒त्येषा॑ ह्येत॒स्य दे॒वता॑ य आ॒नुजा॒वरः॑

समृ॒द्ध्यै यो ब्रा॒ह्मण॑ आ॒नुजा॒वरः॑ स्यात् तस्मा॑ ए॒तं बा॒र्हस्प॒त्यमा॒नुषू॒कं

च॒रुं निर्व॑पेद् बृ॒हस्प॒तिमे॒व स्वे॒न भा॒गधे॒येनो॑प धावति॑ स ए॒वैन॒मग्रं॑

समा॒नानां॑ परि॑ णयति॑ बु॒द्धन॒वती॑ अ॒ग्रव॒ती या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ भवतो॑

बु॒द्धना॒दे॒वैन॒मग्रं॑ परि॑ णय॒त्यानु॒षूको॑ भव॒त्येषा॑ ह्येत॒स्य ( ) दे॒वता॑

य आ॒नुजा॒वरः॑ समृ॒द्ध्यै ॥ 23

TS 2.3.4.4 - Padam

परी॑ति । न॒यति॑ । आ॒नुषू॒क इत्या॑नु – सू॒कः । भव॒ति । ए॒षा । हि ।

ए॒तस्य॑ । दे॒वता॑ । यः । आ॒नुजा॒वर इत्या॑नु – जा॒वरः । समृ॒द्ध्यै

इति॑ सं- ऋ॒द्ध्यै । यः । ब्रा॒ह्मणः॑ । आ॒नुजा॒वर इत्या॑नु – जा॒वरः ।

स्यात् । तस्मै॑ । ए॒तम् । बा॒र्हस्प॒त्यम् । आ॒नुषू॒कमित्या॑नु-सू॒कम् ।

च॒रुम् । निरि॑ति । व॒पेत् । बृ॒हस्प॒तिम् । ए॒व । स्वे॒न ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॒ भा॒ग॒ – धे॒ये॒न॒ । उ॒पे॒ति॒ । धा॒व॒ति॒ । सः॒ । ए॒व॒ । ए॒न॒म् ।
अ॒ग्र॒म् । स॒मा॒ना॒ना॒म् । प॒री॒ति॒ । न॒य॒ति॒ । बु॒ध्न॒व॒ती॒ इति॒ बु॒ध्न॒-व॒ती॒ ।
अ॒ग्र॒व॒ती॒ इत्य॒ग्र॒ – व॒ती॒ । या॒ज्या॒नु॒वा॒क्ये॒ इति॒ या॒ज्या॒ – अ॒नु॒वा॒क्ये॒ ।
भ॒व॒तः॒ । बु॒ध्ना॒त् । ए॒व॒ । ए॒न॒म् । अ॒ग्र॒म् । प॒री॒ति॒ । न॒य॒ति॒ ।
आ॒नु॒षू॒क॒ इत्या॒नु॒ – सू॒कः॒ । भ॒व॒ति॒ । ए॒षा॒ । हि॒ । ए॒त॒स्य॒ ( ) ।
दे॒व॒ता॒ । यः॒ । आ॒नु॒जा॒वर॒ इत्या॒नु॒ – जा॒वरः॒ ।
स॒मृ॒द्ध्य॒ इति॒ सं॒ – ऋ॒द्ध्यै॒ ॥ 23 (54)

(ए॒व॒ – नि॒र॒ – ग्र॑-मे॒त॒स्य॑ – च॒त्वा॒रि॑ च) (A4)

TS 2.3.5.1

प्र॒जा॒प॒ते॒स्त्रय॑स्त्रि॒ंश॒द् दु॒हि॒तर॑ आ॒स॒न् ताः॑ सो॒मा॒य॒ रा॒ज्ञे॑ऽद॒दा॒त्
ता॒सां॑ रो॒हि॒णी॒मु॒पै॒त् ता॑ ई॒र्ष्य॑न्तीः पु॒न॒र॒ग॒च्छ॒न् ता॑ अ॒न्वै॒त् ताः॑
पु॒न॒र॒या॒च॒त॒ ता॑ अ॒स्मै॒ न पु॒न॒र॒द॒दा॒त् सो॑ऽब्र॒वी॒दृ॒त॒म॒मी॒ष्व॒ यथा॑
स॒मा॒व॒च्छ॒ उ॒पै॒ष्या॒म्य॒थ॒ ते पु॒न॒र्दा॑स्यामीति स ऋ॒त॒मा॒मी॒त् ता॑ अ॒स्मै॒
पु॒न॒र॒द॒दा॒त् ता॒सां॑ रो॒हि॒णी॒मे॒वो॒पै॒त् – [ ] 24

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.5.1 - Padam

प्र॒जा॒प॒ते॒रिति॑ प्र॒जा – प॒तेः॑ । त्रय॑स्त्रि॒ंश॒दिति॑ त्रयः॑ – त्रि॒ंश॒त् ।
दु॒हि॒तरः॑ । आ॒स॒न् । ताः । सोमा॑य । राजे॑ । अ॒द॒दा॒त् । ता॒साम् ।
रो॒हि॒णीम् । उ॒पेति॑ । ऐ॒त् । ताः । ई॒र्ष्य॑न्तीः । पुनः॑ । अ॒ग॒च्छ॒न् । ताः ।
अ॒न्वि॒ति । ऐ॒त् । ताः । पुनः॑ । अ॒या॒च॒त । ताः । अ॒स्मै । न । पुनः॑ ।
अ॒द॒दा॒त् । सः । अ॒ब्र॒वी॒त् । ऋ॒तम् । अ॒मी॒ष्व । यथा॑ । स॒मा॒व॒च्छ॒ इति॑
स॒मा॒व॒त् – शः । उ॒पै॒ष्या॒मीत्यु॒प – ए॒ष्या॒मि । अथ॑ । ते । पुनः॑ ।
दा॒स्या॒मि । इति॑ । सः । ऋ॒तम् । आ॒मी॒त् । ताः । अ॒स्मै । पुनः॑ ।
अ॒द॒दा॒त् । ता॒साम् । रो॒हि॒णीम् । ए॒व । उ॒पेति॑ । 24 (50)

TS 2.3.5.2

तं य॑क्ष्म आ॒र्च्छ॒द्-राजा॑नं य॑क्ष्म आ॒र॒दिति॑ तद्-रा॑जय॒क्ष्मस्य॑
जन्म॑ यत् पा॒पी॒या॒नभ॒वत् तत् पा॑पय॒क्ष्मस्य॑ यज्जा॒याभ्यो॑ऽवि॒न्दत्
तज्जा॒येन्य॑स्यय ए॒वमे॒तेषां॑ य॑क्ष्माणां जन्म वेद नैन॑मे॒ते यक्ष्मा॑
वि॒न्दन्ति॒स ए॒ता ए॒व न॒मस्य॑न्नुपा॒धा॒वत् ता अ॒ब्रु॒वन् वरं॑ वृ॒णाम॑है
स॒मा॒व॒च्छ ए॒व न॒ उपा॑य इति॑ तस्मा॑ ए॒त – [ ] 25

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.5.2 - Padam

ऐ॒त् । तम् । य॒क्ष्मः॑ । आ॒च्छ॒त् । रा॒जा॒नम् । य॒क्ष्मः॑ । आ॒र॒त् । इति॑ ।
तत् । रा॒ज॒य॒क्ष्म॒स्येति॑ रा॒ज-य॒क्ष्म॒स्य॑ । ज॒न्म॑ । यत् । पा॒पी॒या॒न् ।
अ॒भ॒व॒त् । तत् । पा॒प॒य॒क्ष्म॒स्येति॑ पा॒प-य॒क्ष्म॒स्य॑ । यत् । जा॒या॒भ्यः॑ ।
अ॒वि॒न्द॒त् । तत् । जा॒ये॒न्य॒स्य॑ । यः । ए॒वम् । ए॒तेषा॑म् । य॒क्ष्मा॑णाम् ।
ज॒न्म॑ । वे॒द॑ । न । ए॒नम् । ए॒ते । य॒क्ष्माः॑ । वि॒न्द॒न्ति॑ । सः । ए॒ताः ।
ए॒व । न॒म॒स्य॒न् । उ॒पेति॑ । अ॒धा॒व॒त् । ताः । अ॒ब्रु॒व॒न् । व॒रम् ।
वृ॒णा॒म॒है । स॒मा॒व॒च्छ॒ इति॑ स॒मा॒व॒त् - शः॑ । ए॒व । नः॑ । उ॒पेति॑ ।
अ॒यः॑ । इति॑ । तस्मै॑ । ए॒तम् । 25 (50)

TS 2.3.5.3

-मा॒दि॒त्यं च॒रुं नि॒र॒व॒प॒न् ते॒नै॒वैनं॑ पा॒पा॒थ् स्रा॒मा॒द॒मु॒ञ्च॒न्
यः पा॒प॒य॒क्ष्म॒गृ॒ही॒तः स्या॒त् तस्मा॑ ए॒त॒मा॒दि॒त्यं च॒रुं नि॒र्व॒पे॒दा॒दि॒त्या॒ने॒व
स्वे॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प धा॒व॒ति॑ त ए॒वैनं॑ पा॒पा॒थ् स्रा॒मा॒न्मु॒ञ्च॒न्त्य-
मा॒वा॒स्या॒यां नि॒र्व॒पे॒द॒मु॒मे॒वैनं॑-मा॒प्या॒य॒मा॒न-म॒न्वा प्या॑य॒य॒ति न॒वो॒न॒वो
भ॒व॒ति॑ जा॒य॒मा॒न इति॑ पु॒रो॒नु॒वा॒क्या भ॒व॒त्या॒यु॒रे॒वा॒स्मिन् ( ) तया॑

दधाति॑ यमा॒दित्या॑ अ॒ञ्शुमा॑प्याय॒यन्तीति॑ याज्यै॑वैनमे॒तया॑
प्याय॒यति॑ ॥ 26

TS 2.3.5.3 - Padam

आ॒दि॒त्यम् । च॒रुम् । नि॒रि॒ति॑ । अ॒व॒प॒न् । ते॒न॑ । ए॒व । ए॒नम् ।
पा॒पात् । स्रा॒मात् । अ॒मु॒ञ्च॒न् । यः । पा॒प॒य॒क्ष्म॒गृ॒ही॒त॒ इति॑
पा॒प॒य॒क्ष्म॒ – गृ॒ही॒तः । स्यात् । तस्मै॑ । ए॒तम् । आ॒दि॒त्यम् । च॒रुम् ।
नि॒रि॒ति॑ । व॒पे॒त् । आ॒दि॒त्यान् । ए॒व । स्वे॒न॑ । भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॑
भा॒ग॒ – धे॒ये॒न॑ । उ॒पे॒ति॑ । धा॒व॒ति॑ । ते । ए॒व । ए॒नम् । पा॒पात् ।
स्रा॒मात् । मु॒ञ्च॒न्ति॑ । अ॒मा॒वा॒स्या॒या॒मि॒त्य॒मा॒ – वा॒स्या॒याम् । नि॒रि॒ति॑ ।
व॒पे॒त् । अ॒मुम् । ए॒व । ए॒नम् । आ॒प्या॒य॒मा॒न॒मि॒त्या॑ – प्या॒य॒मा॒नम् ।
अ॒नु॑ । ए॒ति॑ । प्या॒य॒य॒ति॑ । न॒वो॒न॒व॒ इति॑ न॒वः॑ – न॒वः॑ । भ॒व॒ति॑ ।
जा॒य॒मा॒नः॑ । इति॑ । पु॒रो॒नु॒वा॒क्ये॒ति॑ पु॒रः॑ – अ॒नु॒वा॒क्या॑ ।
भ॒व॒ति॑ । आ॒युः॑ । ए॒व । अ॒स्मि॒न् ( ) । तया॑ । दधा॒ति॑ । यम् ।
आ॒दि॒त्याः॑ । अ॒ञ्शु॒म् । आ॒प्या॒य॒य॒न्तीत्या॑ – प्या॒य॒य॒न्ति॑ । इति॑ ।

या॒ज्या॑ । ए॒ति॑ । ए॒व । ए॒नम् । ए॒तया॑ । प्या॒य॒य॒ति॑ ॥ 26 (63)

(ए॒वो॒पै – त – म॑स्मिन् – त्रयो॑दश॒च) (A5)

TS 2.3.6.1

प्र॒जा॒प॒ति॑ दे॒वेभ्यो॑ऽन्नाद्यं॑ व्या॒दि॒श॒त् सोऽब्र॑वीद्यदि॒मान्
लो॒का॒न॒भ्यति॑रि॒च्या॒तै तन्म॑मा॒स॒दि॒ति तदि॒मान् लो॒का॒न॒भ्यत्य॑रि॒च्य॒तेन्द्र॑
रा॒जा॒न॒मिन्द्र॑म॒धि॒रा॒ज॒मिन्द्र॑ स्व॒रा॒जा॒नं ततो॑ वै स इ॒मान् लो॒का
स्त्रे॒धाऽदु॑हत् तत् त्रि॒धा॒तौस्त्रि॑धा॒तु॒त्वं यं का॒मये॑तान्नादः स्या॒दि॒ति
तस्मा॑ ए॒तं त्रि॒धा॒तुं निर्व॑पेदिन्द्राय॒ राज्ञे॑ पु॒रो॒डा॒श – [ ] 27

TS 2.3.6.1 - Padam

प्र॒जा॒प॒ति॑रि॒ति प्र॒जा – प॒तिः । दे॒वेभ्यः॑ । अ॒न्नाद्य॑मित्य॒न्न – अ॒द्यम् ।
व्या॒दि॒श॒दि॒ति वि – आ॒दि॒श॒त् । सः । अ॒ब्र॒वी॒त् । यत् । इ॒मान् ।
लो॒का॒न् । अ॒भी॒ति॑ । अ॒ति॒रि॒च्या॒ता इत्य॑ति – रि॒च्या॒तै । तत् । म॒म ।
अ॒स॒त् । इति॑ । तत् । इ॒मान् । लो॒का॒न् । अ॒भि । अ॒ती॒ति॑ ।
अ॒रि॒च्य॒त । इन्द्र॑म् । रा॒जा॒नम् । इन्द्र॑म् । अ॒धि॒रा॒ज॒मि॒त्य॒धि – रा॒जम् ।
इन्द्र॑म् । स्व॒रा॒जा॒न॒मि॒ति स्व – रा॒जा॒नम् । ततः॑ । वै । सः । इ॒मान् ।

लो॒कान् । त्रे॒धा । अ॒दु॒हत् । तत् । त्रि॒धा॒तो॒रि॒ति त्रि – धा॒तोः ।

त्रि॒धा॒तु॒त्वमि॒ति त्रि॒धा॒तु – त्वम् । यम् । का॒मये॑त ।

अ॒न्ना॒द इत्य॑न्न – अ॒दः । स्या॒त् । इति॑ । तस्मै॑ । ए॒तम् ।

त्रि॒धा॒तु॒मि॒ति त्रि – धा॒तुम् । नि॒रि॒ति । व॒पेत् । इन्द्रा॑य । राज्ञे॑ ।

पु॒रो॒डा॒शम् ॥ 27 (50)

TS 2.3.6.2

–मे॒का॒द॒श॒क॒पा॒ल–मि॒न्द्रा॒या॒धि॒रा॒जा॒येन्द्रा॑य स्व॒रा॒ज्ञे॒ऽयं वा॑ इन्द्रो॒
रा॒जा॒ऽयमिन्द्रो॑–ऽधि॒रा॒जो–ऽसा॒विन्द्रः॑ स्व॒रा॒डि॒माने॒व लो॒का॒न्थ–
स्वे॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प धा॒वति॑ त ए॒वा॒स्मा अ॒न्नं प्र॑ य॒च्छन्त्य॑न्ना॒द ए॒व
भ॒वति॑ यथा॒ व॒थ्से॒न प्र॒त्तां गां॑ दु॒ह ए॒वमे॒वे॒मान् लो॒कान् प्र॒त्ता॒न्
का॒मम॑न्नाद्यं दु॒ह उ॒त्ता॒नेषु॑ क॒पा॒लेष्व॑धि श्रय॒त्यया॑तया॒मत्वा॒य
त्रयः॑ ( ) पु॒रो॒डा॒शा भ॒वन्ति॑ त्रय॒ इमे॒ लो॒का ए॒षां लो॒का॒ना॒माप्त्या॑
उ॒त्तर॑उ॒त्तरो॒ ज्या॒या॒न् भ॒वत्ये॒वमि॒व ही॒मे लो॒काः स॒मृद्ध्यै॑ स॒र्वेषा॑–
म॒भि॒ग॒म॒य॒न्न॒व द्य॒त्य॒छम्ब॑ट्कारं व्य॒त्या॒स॒म॒न्वा॒हानि॑र्दाहाय ॥ 28

TS 2.3.6.2 - Padam

एकादशकपालमित्येकादश – कपालम् । इन्द्राय ।
अधिराजायेत्यधि – राजाय । इन्द्राय । स्वराज्ञ इति स्व – राज्ञे ।
अयम् । वै । इन्द्रः । राजा । अयम् । इन्द्रः ।
अधिराज इत्यधि – राजः । असौ । इन्द्रः । स्वराडिति स्व – राट् ।
इमान् । एव । लोकान् । स्वेन । भागधेयेनेति भाग – धेयेन ।
उपेति । धावति । ते । एव । अस्मै । अन्नम् । प्रेति । यच्छन्ति ।
अन्नाद इत्यन्न – अदः । एव । भवति । यथा । वथ्सेन । प्रत्ताम् ।
गाम् । दुहे । एवम् । एव । इमान् । लोकान् । प्रत्तान् । कामम् ।
अन्नाद्यमित्यन्न – अद्यम् । दुहे । उत्तानेष्वित्युत्-तानेषु । कपालेषु ।
अधीति । श्रयति । अयातयामत्वायेत्ययातयाम – त्वाय । त्रयः ( ) ।
पुरोडाशाः । भवन्ति । त्रयः । इमे । लोकाः । एषाम् । लोकानाम् ।
आप्त्यै । उत्तरउत्तर इत्युत्तरः – उत्तरः । ज्यायान् । भवति । एवम् ।
इव । हि । इमे । लोकाः । समृद्ध्या इति सं-ऋद्ध्यै । सर्वेषाम् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

अ॒भि॒ग॒म॒य॒न्नि॒त्य॒भि॒ – ग॒म॒य॒न् । अ॒वे॒ति॒ । द्य॒ति॒ ।

अ॒छं॒ब॒ट्का॒र॒मि॒त्य॒छं॒ब॒ट् – का॒र॒म् । व्य॒त्या॒स॒मि॒ति॒ वि॒ – अ॒त्या॒स॒म् ॥

अ॒न्वि॒ति॒ । आ॒ह॒ । अ॒नि॒र्दा॒हा॒ये॒त्य॒निः॒ – दा॒हा॒य ॥ 28 (76)

(पु॒रो॒डा॒शं॒ – त्र॒यः॒ – ष॒ड्विं॒श॒ति॒श्च) (A6)

TS 2.3.7.1

दे॒वा॒सु॒राः सँ॒य॒त्ता आ॒सन् तान् दे॒वान॒सु॒रा अ॒ज॒यन् ते दे॒वाः
प॒रा॒जि॒ग्या॒ना अ॒सु॒राणां॒ वै॒श्य॒मु॒पा॒ऽऽय॒न् तेभ्य॑ इ॒न्द्रि॒यं वी॒र्य॑म॒पा॒क्राम॑त्
तदि॒न्द्रो॒ऽचा॒यत् तद॒न्व॒पा॒क्राम॑त् तद॒व॒रु॒धं ना॒श॒क्नो॑त् तद॒स्मा॒दभ्य॑र्द्धो
ऽच॒र॒थ् स प्र॒जा॒प॒ति॒मु॒पा॒धा॒वत् तमे॒तया॑ स॒र्व॒पृ॒ष्ठया॑ऽया॒ज॒यत्
तयै॒वा॒स्मि॒न्नि॒न्द्रि॒यं वी॒र्य॑म॒दधा॑द्य इ॒न्द्रि॒य॒कामो॑ – [ ] 29

TS 2.3.7.1 - Padam

दे॒वा॒सु॒रा इति॑ दे॒व – अ॒सु॒राः । सँ॒य॒त्ता इति॑ सं॒य॒त्ताः । आ॒सन् ।
तान् । दे॒वान् । अ॒सु॒राः । अ॒ज॒यन् । ते । दे॒वाः ।
प॒रा॒जि॒ग्या॒ना इति॑ प॒रा – जि॒ग्या॒नाः । अ॒सु॒राणा॑म् । वै॒श्य॒म् । उ॒पे॒ति॒ ।
आ॒य॒न् । तेभ्यः॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । वी॒र्य॑म् । अ॒पे॒ति॒ । अ॒क्राम॑त् । तत् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

इन्द्रः । अ॒चा॒यत् । तत् । अनु॑ । अ॒पे॒ति । अ॒क्रा॒मत् । तत् ।
अ॒व॒रु॒ध॒मि॒त्य॒व – रु॒धम् । न । अ॒श॒क्नो॒त् । तत् । अ॒स्मात् ।
अ॒भ्य॒र्द्ध इ॒त्य॒भि – अ॒र्द्धः । अ॒च॒रत् । सः । प्र॒जा॒प॒ति॒मि॒ति
प्र॒जा – प॒तिम् । उ॒पे॒ति । अ॒धा॒वत् । तम् । ए॒तया॑ । स॒र्व॒पृ॒ष्ठ॒ये॒ति
स॒र्व – पृ॒ष्ठ॒या । अ॒या॒ज॒यत् । तया॑ । ए॒व । अ॒स्मिन् । इ॒न्द्रि॒यम् ।
वी॒र्य॑म् । अ॒द॒धात् । यः । इ॒न्द्रि॒य॒काम॑ इ॒ती॒न्द्रि॒य – का॒मः । 29 (50)

TS 2.3.7.2

वी॒र्य॑का॒मः स्या॒त् तमे॒तया॑ स॒र्व॒पृ॒ष्ठ॒या या॒ज॒ये॒दे॒ता ए॒व दे॒वताः॑ स्वे॒न
भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प धा॒वति॑ ता ए॒वा॒स्मि॒न्नि॒न्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ द॒धति॑यदि॒न्द्राय॑
रा॒थ॒न्त॒राय॑ नि॒र्व॒पति॑ यदे॒वाग्ने॑-स्ते॒ज॒स्तदे॒वाव॑ रु॒न्धे॒यदि॒न्द्राय॑ बा॒र्ह॒ताय॑
यदे॒वेन्द्र॑स्य ते॒ज॒स्तदे॒वाव॑ रु॒न्धे॒यदि॒न्द्राय॑ वै॒रूपा॑य॒ यदे॒व
स॒वि॒तु॒स्ते॒ज॒स्त – [ ] 30

TS 2.3.7.2 - Padam

वी॒र्य॑का॒म इति॑ वी॒र्य – का॒मः । स्या॒त् । तम् । ए॒तया॑ ।
स॒र्व॒पृ॒ष्ठ॒ये॒ति स॒र्व-पृ॒ष्ठ॒या । या॒ज॒ये॒त् । ए॒ताः । ए॒व । दे॒वताः॑ । स्वे॒न ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॒ भा॒ग॒-धे॒ये॒न॒ । उ॒पे॒ति॒ । धा॒व॒ति॒ । ताः॑ । ए॒व॒ । अ॒स्मि॒न् ।
इ॒न्द्रि॒य॒म् । वी॒र्य॑म् । द॒ध॒ति॒ । यत् । इ॒न्द्रा॒य॒ । रा॒थ॒न्त॒रा॒ये॒ति॒
रा॒थ॒म् - त॒रा॒य॒ । नि॒र्व॒प॒ती॒ति॒ निः॑ - व॒प॒ति॒ । यत् । ए॒व॒ । अ॒ग्नेः॑ ।
ते॒जः॑ । तत् । ए॒व॒ । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॑ । यत् । इ॒न्द्रा॒य॒ । बा॒र्ह॒ता॒य॒ ।
यत् । ए॒व॒ । इ॒न्द्र॒स्य॑ । ते॒जः॑ । तत् । ए॒व॒ । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॑ । यत् ।
इ॒न्द्रा॒य॒ । वै॒रू॒पा॒य॒ । यत् । ए॒व॒ । स॒वि॒तुः॑ । ते॒जः॑ । तत् । 30 (50)

TS 2.3.7.3

दे॒वा॒व॒ रु॒न्धे॑ य॒दि॒न्द्रा॒य॒ वै॒रा॒जा॒य॒ य॒दे॒व॒ धा॒तु॒स्ते॒ज॒स्ते॒दे॒वा॒व॒ रु॒न्धे॑
य॒दि॒न्द्रा॒य॒ शा॒क्व॒रा॒य॒ य॒दे॒व॒ म॒रु॒तां॑ ते॒ज॒स्ते॒दे॒वा॒व॒ रु॒न्धे॑ य॒दि॒न्द्रा॒य॒ रै॒व॒ता॒य॒
य॒दे॒व॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॒स्ते॒ज॒स्ते॒दे॒वा॒व॒ रु॒न्धे॑ ए॒ता॒व॒न्ति॒ वै ते॒जा॒सि॒ तान्ये॒वा॒व॒
रु॒न्धे॑ उ॒त्ता॒ने॒षु॑ क॒पा॒ले॒ष्वधि॑ श्रय॒त्य॒या॒त॒या॒म॒त्वा॒य॒ द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लः॑

पु॒रो॒डा॒शो॑ - [ ] 31

TS 2.3.7.3 - Padam

ए॒व॒ । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॑ । यत् । इ॒न्द्रा॒य॒ । वै॒रा॒जा॒य॒ । यत् । ए॒व॒ ।
धा॒तुः॑ । ते॒जः॑ । तत् । ए॒व॒ । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॑ । यत् । इ॒न्द्रा॒य॒ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

शा॒क्व॒राय॑ । यत् । ए॒व । म॒रु॒ताम् । तेजः॑ । तत् । ए॒व । अ॒वेति॑ ।
रु॒न्धे । यत् । इन्द्रा॑य । रै॒व॒ताय॑ । यत् । ए॒व । बृ॒ह॒स्प॒तेः॑ । तेजः॑ ।
तत् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । ए॒ता॒व॒न्ति॑ । वै । तेजा॑सि । ता॒नि ।
ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । उ॒त्ता॒नेष्वि॒त्युत् – ता॒नेषु॑ । क॒पा॒लेषु॑ ।
अ॒धी॒ति । श्र॒य॒ति । अ॒या॒त॒या॒म॒त्वा॒ये॒त्य॒या॒त॒या॒म – त्वा॒य ।
द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल इति॑ द्वा॒द॒श – क॒पा॒लः । पु॒रो॒डा॒शः । 31 (50)

TS 2.3.7.4

भ॒व॒ति॑ वै॒श्व॒दे॒व॒त्वा॒य॑ स॒म॒न्तं॑ प॒र्य॒व॒द्य॒ति॑ स॒म॒न्त॒मे॒वेन्द्रि॑यं वी॒र्यं॑
य॒ज॒मा॒ने द॒धा॒ति॑ व्य॒त्या॒स-म॒न्वा॒हा॒नि॒र्दा॒हा॒या॒श्च ऋ॒ष॒भो वृ॒ष्णि॒र्ब॒स्तः॑
सा॒द॒क्षि॒णा॒वृ॒ष॒त्वा॒यै॒त॒यै॒व॒य॒जे॒ता॒भि॒श॒स्य॑मा॒न ए॒ता॒श्चे॒द्वा अ॒स्य॑दे॒व॒ता
अ॒न्न॒म॒द॒न्त्य॒द॒न्त्यु॒वे॒वा॒स्य॑ म॒नु॒ष्याः॑ ॥ 32

TS 2.3.7.4 - Padam

भ॒व॒ति॑ । वै॒श्व॒दे॒व॒त्वा॒ये॒ति॑ वै॒श्व॒दे॒व – त्वा॒य । स॒म॒न्त॒मि॒ति॑
सं – अ॒न्त॒म् । प॒र्य॒व॒द्य॒ती॒ति॑ प॒रि – अ॒व॒द्य॒ति॑ । स॒म॒न्त॒मि॒ति॑
सं – अ॒न्त॒म् । ए॒व । इन्द्रि॑यम् । वी॒र्य॑म् । य॒ज॒मा॒ने । द॒धा॒ति॑ ।

व्य॒त्यास॒मिति॑ वि – अ॒त्यास॒म् । अ॒न्विति॑ । आ॒ह ।
 अ॒निर्दा॒हायेत्य॑निः – दा॒हाय॑ । अ॒श्वः । ऋ॒षभः॑ । वृ॒ष्णिः । ब॒स्तः ।
 सा । दक्षि॑णा । वृ॒षत्वायेति॑ वृष – त्वाय॑ । ए॒तया॑ । ए॒व । य॒जेत॑ ।
 अ॒भि॒शस्य॑मान इत्य॑भि – श॒स्यमानः॑ । ए॒ताः । च॒ । इत् । वै ।
 अ॒स्य । दे॒वताः॑ । अ॒न्नम् । अ॒दन्ति॑ । अ॒दन्ति॑ । उ॒ । ए॒व । अ॒स्य ।
 म॒नुष्याः॑ ॥ 32 (38) (इ॒न्द्रि॒यका॑मः – स॒वितु॑स्तेज॒स्तत् – पु॒रोडा॑शो
 – ऽष्टा॒त्रिंश॑च्च) (A7)

TS 2.3.8.1

र॒जनो॑ वै कौ॒णेयः॑ क्र॒तुजि॑तं जा॒नकिं॑ चक्षु॒र्वन्य॑मयात् तस्मा
 ए॒तामिष्टिं॑ नि॒रव॑प॒दग्नये॑ भ्राज॒स्वते॑ पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालꣳ
 सौ॒र्यं च॒रुम॑ग्नये भ्राज॒स्वते॑ पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालं तयै॒वास्मिन्
 चक्षु॑रद॒धाद्-य-श्चक्षु॑कामः स्यात् तस्मा ए॒तामिष्टिं॑ नि॒र्वपे॑द॒ग्नये॑
 भ्राज॒स्वते॑ पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालꣳ सौ॒र्यं च॒रुम॑ग्नये भ्राज॒स्वते॑
 पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालम॒ग्ने वै चक्षु॑षा म॒नुष्या॑ वि – [ ] 33

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.8.1 - Padam

र॒जनः॑ । वै । कौ॒णे॒यः । क्र॒तु॒जि॒त॒मि॒ति॑ क्र॒तु – जि॒तम् । जा॒न॒कि॒म् ।
चक्षु॑र्व॒न्यमि॒ति॑ चक्षुः – व॒न्यम् । अ॒यात् । तस्मै॑ । ए॒ताम् । इ॒ष्टिम् ।
नि॒रि॒ति॑ । अ॒व॒पत् । अ॒ग्नये॑ । भ्राज॑स्वते । पु॒रो॒डा॒शम् ।
अ॒ष्टाक॑पा॒लमि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒लम् । सौ॒र्यम् । च॒रुम् । अ॒ग्नये॑ ।
भ्राज॑स्वते । पु॒रो॒डा॒शम् । अ॒ष्टाक॑पा॒लमि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒लम् । तया॑ ।
ए॒व । अ॒स्मिन् । चक्षुः॑ । अ॒द॒धात् । यः । चक्षु॑ष्काम इति॑
चक्षुः॑ – का॒मः । स्यात् । तस्मै॑ । ए॒ताम् । इ॒ष्टिम् । नि॒रि॒ति॑ । व॒पेत् ।
अ॒ग्नये॑ । भ्राज॑स्वते । पु॒रो॒डा॒शम् । अ॒ष्टाक॑पा॒लमि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒लम् ।
सौ॒र्यम् । च॒रुम् । अ॒ग्नये॑ । भ्राज॑स्वते । पु॒रो॒डा॒शम् ।
अ॒ष्टाक॑पा॒लमि॒त्य॒ष्टा – क॒पा॒लम् । अ॒ग्नेः॑ । वै । चक्षु॑षा । म॒नु॒ष्याः॑ ।
वी॒ति॑ । 33 (50)

TS 2.3.8.2

प॒श्यन्ति॑ सूर्य॑स्य दे॒वा अ॒ग्निं॑ चै॒व सूर्यं॑ च स्वे॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑ धाव॒ति
तावे॒वास्मिन्॑ चक्षु॑र्द॒धत्त॑श्चक्षु॑ष्माने॒व भव॑ति॒ यदा॑ग्ने॒यौ भव॑तश्चक्षु॑षी

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ए॒वास्मिन् तत् प्र॒ति द॒धाति॑ य॒त् सौ॒र्यो॑ ना॒सिकां॑ तेना॒भितः॑
सौ॒र्यमा॒ग्नेयौ॑ भ॒वत॑स्तस्मा॒द॒भितो॑ ना॒सिकां॑ चक्षु॒षी तस्मान्ना॒सिक॑या
चक्षु॒षी वि॒धृते॑ स॒मानी॑ या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ भ॒वतः॑ स॒मान॑ हि ( ) चक्षुः
समृ॒द्ध्य॑ उ॒दुत्यं॑ जा॒तवे॑दस॑ स॒प्त त्वा॑ ह॒रितो॑ रथे॒ चित्रं॑
दे॒वाना॑मु॒दगा॑दनी॒कमि॑ति पिण्डान् प्र यच्छति चक्षु॒रेवा॑स्मै प्र यच्छति
यदे॒व तस्य॑ तत् ॥ 34

TS 2.3.8.2 - Padam

प॒श्यन्ति॑ । सूर्य॑स्य । दे॒वाः । अ॒ग्निम् । च । ए॒व । सूर्य॑म् । च ।
स्वेन॑ । भा॒गधे॑येनेति भा॒ग – धे॑येन । उ॒पेति॑ । धा॒वति॑ । तौ । ए॒व ।
अ॒स्मिन् । चक्षुः॑ । ध॒त्तः । चक्षु॑ष्मान् । ए॒व । भ॒वति॑ । यत् ।
आ॒ग्नेयौ॑ । भ॒वतः॑ । चक्षु॑षी इति । ए॒व । अ॒स्मिन् । तत् । प्र॒तीति॑ ।
द॒धाति॑ । यत् । सौ॒र्यः । ना॒सिका॑म् । तेन॑ । अ॒भितः॑ । सौ॒र्यम् ।
आ॒ग्नेयौ॑ । भ॒वतः॑ । तस्मा॑त् । अ॒भितः॑ । ना॒सिका॑म् । चक्षु॑षी इति ।
तस्मा॑त् । ना॒सिक॑या । चक्षु॑षी इति । वि॒धृते॑ इति वि – धृ॒ते ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

स॒मा॒नी इति॑ । या॒ज्यानु॒वाक्ये॑ इति॑ याज्या – अनु॒वाक्ये॑ । भवतः॑ ।
स॒मा॒नम् । हि ( ) । चक्षुः॑ । समृ॑द्ध्य॒ इति॑ सं-ऋ॒द्ध्यै । उदिति॑ ।
उ । त्यम् । जा॒तवे॑दसमि॒ति जा॒त – वे॒दस॒म् । सप्त॑ । त्वा । हरि॑तः ।
रथे॑ । चि॒त्रम् । दे॒वाना॑म् । उदिति॑ । अ॒गात् । अनी॑कम् । इति॑ ।
पिण्डा॑न् । प्रेति॑ । यच्छति॑ । चक्षुः॑ । ए॒व । अ॒स्मै । प्रेति॑ । यच्छति॑ ।
यत् । ए॒व । तस्य॑ । तत् ॥ 34 (78)

(वि – ह्य – षावि॑श्शतिश्च) (A8)

TS 2.3.9.1

ध्रु॒वो॑ऽसि ध्रु॒वो॑ऽह॒ꣳ सजा॑तेषु भूया॒सं धी॒रश्चे॑ता वसु॒विद् ध्रु॒वो॑ऽसि
ध्रु॒वो॑ऽह॒ꣳ सजा॑तेषु भूया॒समु॒ग्रश्चे॑ता वसु॒विद् ध्रु॒वो॑ऽसि ध्रु॒वो॑ऽह॒ꣳ
सजा॑तेषु भूया॒सम॒भिभू॑श्चे॑ता वसु॒विदा॑मन-मस्यामनस्य दे॒वा ये
सजा॑ताः कु॒मा॒राः सम॑नसस्तान॒हं का॑मये ह॒दा ते मां का॑मयन्ताꣳ
ह॒दा तान् म॒ आ॑मनसः कृ॒धि स्वा॑हा ऽऽमन-मस्या – [ ] 35

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.9.1 - Padam

ध्रुवः । असि । ध्रुवः । अहम् । सजातेष्विति स – जातेषु ।
भूयासम् । धीरः । चेत्ता । वसुविदिति वसु – वित् । ध्रुवः । असि ।
ध्रुवः । अहम् । सजातेष्विति स – जातेषु । भूयासम् । उग्रः ।
चेत्ता । वसुविदिति वसु – वित् । ध्रुवः । असि । ध्रुवः । अहम् ।
सजातेष्विति स – जातेषु । भूयासम् । अभिभूरित्यभि – भूः ।
चेत्ता । वसुविदिति वसु – वित् । आमनमित्या – मनम् । असि ।
आमनस्येत्या – मनस्य । देवाः । ये । सजाता इति स – जाताः ।
कुमाराः । समनस इति स – मनसः । तान् । अहम् । कामये ।
हृदा । ते । माम् । कामयन्ताम् । हृदा । तान् । मे ।
आमनस इत्या – मनसः । कृधि । स्वाहा ।
आमनमित्या – मनम् । असि । 35 (50)

TS 2.3.9.2

–मनस्य देवा याः स्त्रियः समनसस्ता अहं कामये हृदा ता मां
कामयन्तां हृदा ता म आमनसः कृधि स्वाहा वैश्वदेवीं साङ्ग्रहणीं

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

निर्व॑पेद् ग्राम॑कामो वै॒श्वदे॒वा वै स॒जा॒ता वि॒श्वाने॒व दे॒वान्त्स्वेन॑
भाग॑धेयेनोप॑ धावति॑ त ए॒वास्मै॑ स॒जा॒तान् प्र य॑च्छन्ति॑ ग्राम्ये॑व भवति॑
सांग्र॑हणी भवति॑ मनो॒ग्रह॑णं वैसंग्र॑हणं मन॑ ए॒व
स॒जा॒तानां॑ – [ ] 36

TS 2.3.9.2 - Padam

आम॑नस्येत्या – मन॑स्य । दे॒वाः । याः । स्त्रि॑यः । सम॑नस इति॑
स – मन॑सः । ताः । अ॒हम् । काम॑ये । हृ॒दा । ताः । माम् ।
काम॑यन्ताम् । हृ॒दा । ताः । मे । आम॑नस इत्या – मन॑सः ।
कृ॒धि । स्वाहा॑ । वै॒श्वदे॒वीमि॑ति वै॒श्व – दे॒वीम् ।
सांग्र॑हणीमि॑ति सां – ग्र॒हणी॑म् । निरि॑ति । व॒पेत् ।
ग्राम॑काम इति॑ ग्राम – कामः॑ । वै॒श्वदे॒वा इति॑ वै॒श्व – दे॒वाः ।
वै । स॒जा॒ता इति॑ स – जा॒ताः । वि॒श्वान् । ए॒व । दे॒वान् । स्वेन॑ ।
भाग॑धेयेनेति॑ भाग – धेये॑न । उपे॑ति । धाव॑ति । ते । ए॒व ।
अ॒स्मै । स॒जा॒तानि॑ति स-जा॒तान् । प्रेति॑ । य॒च्छन्ति॑ । ग्रामि॑ । ए॒व ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

भवति । सांग्रहणीति सां – ग्रहणी । भवति । मनोग्रहणमिति
मनः – ग्रहणम् । वै । संग्रहणमिति सं – ग्रहणम् । मनः । एव ।
सजातानामिति स – जातानाम् ॥ 36 (50)

TS 2.3.9.3

गृह्णाति ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहम् सजातेषु भूयासमिति परिधीन् परि
दधात्याशिषमेवैतामा शास्तेऽथो एतदेव सर्वम् सजातेष्वधि भवति
यस्यैवं विदुष एते परिधयः परिधीयन्त आमनमस्यामनस्य देवा
इति तिस्र आहुती जुहोत्येतावन्तो वै सजाता ये महान्तो ये क्षुल्लका
याः स्त्रियस्तानेवाव रुन्धे ( ) त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते ॥ 37

TS 2.3.9.3 - Padam

गृह्णाति । ध्रुवः । असि । ध्रुवः । अहम् । सजातेष्विति स-जातेषु ।
भूयासम् । इति । परिधीनिति परि – धीन् । परीति । दधाति ।
आशिषमित्या – शिषम् ॥ एव । एताम् । एति । शास्ते । अथो इति ।
एतत् । एव । सर्वम् । सजातेष्विति स-जातेषु । अधीति । भवति ।
यस्य । एवम् । विदुषः । एते । परिधय इति परि – धयः ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

परि॒धी॒यन्त॑ इति॒ परि॒ – धी॒यन्ते॑ । आ॒म॒न॒मि॒त्या – म॒न॒म् । अ॒सि॒ ।
आ॒म॒न॒स्ये॒त्या – म॒न॒स्य॒ । दे॒वाः । इति॑ । ति॒स्रः ।
आ॒हु॒ती॒रि॒त्या – हु॒तीः । जु॒होति॑ । ए॒ता॒वन्तः॑ । वै । स॒जा॒ता इति॑
स-जा॒ताः । ये । म॒हान्तः॑ । ये । क्षु॒ल्ल॒काः । याः । स्त्रि॒यः । तान् ।
ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे ( ) । ते । ए॒न॒म् । अ॒वरु॒द्धा इत्य॑व – रु॒द्धाः ।
उ॒पेति॑ । ति॒ष्ठन्ते॑ ॥ 37 (55)

(स्वा॒हा ऽम॑न॒मसि॑ – स॒जा॒तानां॑ – रु॒न्धे – प॒ञ्च च॑) (A9)

TS 2.3.10.1

य॒न्न॒व॒मैत् त॒न्न॒व॒नी॒त॒म॒भ॒वद्-य॒द॒स॒र्प॒त् तथ् स॒र्पि॒र॒भ॒वद्-य॒द॒दि॒ध्रि॒य॒त्
तद् घृ॒त॒म॒भ॒व॒द॒श्वि॒नोः प्रा॒णो॒ऽसि॒ तस्य॑ ते द॒त्तां य॑यौः प्रा॒णो॒ऽसि॒
स्वा॒हेन्द्र॑स्य प्रा॒णो॒ऽसि॒ तस्य॑ ते द॒दा॒तु॒ यस्य॑ प्रा॒णो॒ऽसि॒ स्वा॒हा
मि॒त्रा॒व॒रु॒ण॒योः प्रा॒णो॒ऽसि॒ तस्य॑ ते द॒त्तां य॑यौः प्रा॒णो॒ऽसि॒ स्वा॒हा
वि॒श्वे॒षां दे॒वानां॑ प्रा॒णो॒ऽसि॒ – [ ] 38

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.10.1 - Padam

यत् । न॒वम् । ऐ॒त् । तत् । न॒वनी॑त॒मि॒ति न॒व – नी॒तम् । अ॒भ॒वत् ।
यत् । अ॒स॒र्प॒त् । तत् । स॒र्पिः । अ॒भ॒वत् । यत् । अ॒दि॒ध्र॒य॒त् । तत् ।
घृ॒तम् । अ॒भ॒वत् । अ॒श्वि॒नोः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । तस्य॑ ।
ते । द॒त्ता॒म् । य॒योः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । स्वा॒हा ।
इ॒न्द्र॒स्य । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । तस्य॑ । ते । द॒दा॒तु । यस्य॑ ।
प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । स्वा॒हा । मि॒त्रा॒व॒रु॒णयो॑रिति॑
मि॒त्रा – व॒रु॒णयोः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । तस्य॑ । ते ।
द॒त्ता॒म् । य॒योः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । स्वा॒हा ।
वि॒श्वे॒षाम् । दे॒वाना॑म् । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । 38 (50)

TS 2.3.10.2

तस्य॑ ते द॒द॒तु॒ येषां॑ प्रा॒णो॒ऽसि॒ स्वा॒हा घृ॒तस्य॑ धा॒रा॒म॒मृ॒तस्य॑
प॒न्था॒मि॒न्द्रे॒ण द॒त्तां॑ प्र॒य॒तां म॒रु॒द्भिः ।
तत् त्वा॒ वि॒ष्णुः॑ प॒र्य॑प॒श्य॒त् तत् त्वे॒डा ग॒व्यै॑र॒यत् ॥

पाव॒माने॑न॒ त्वा॒ स्तोमे॑न॒ गाय॑त्रस्य॒ वर्त॑न्योपा॒ञ्शो
 वी॒र्ये॑ण॒ देव॑स्त्वा॒ सवि॑तो॒थ् सृ॑जतु॒ जीवा॑तवे॒ जीव॑नस्यायै
 बृ॒हद् र॑थन्त॒रयो॑स्त्वा॒ स्तोमे॑न॒ त्रि॒ष्टुभो॑ वर्त॑न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्ये॑ण
 देव॑स्त्वा॒ सवि॑तो॒थ् – [ ] 39

TS 2.3.10.2 - Padam

तस्य॑ । ते । द॒दतु॑ । येषा॑म् । प्रा॒ण इति॑ प्र-अ॒नः । अ॒सि । स्वा॒हा ।
 घृ॒तस्य॑ । धा॒राम् । अ॒मृत॑स्य । प॒न्थाम् । इ॒न्द्रेण॑ । द॒त्ताम् ।
 प्र॒यता॑मिति॒ प्र – य॒ताम् । म॒रुद्भिरिति॑ म॒रुत् – भिः॑ ॥ तत् । त्वा ।
 वि॒ष्णुः । प॒रीति॑ । अ॒पश्य॑त् । तत् । त्वा । इ॒डा । ग॒वि । ऐ॒रय॑त् ॥
 पाव॒माने॑न॒ त्वा । स्तोमे॑न॒ गाय॑त्रस्य॒ वर्त॑न्या ।
 उपा॒ञ्शोरि॑त्युप-अ॒ञ्शोः । वी॒र्ये॑ण । दे॒वः । त्वा । स॒विता॑ । उ॒दिति॑ ।
 सृ॑जतु॒ जीवा॑तवे॒ जीव॑नस्यायै । बृ॒हद् र॑थन्त॒रयोरिति॑
 बृ॒हत् – र॑थन्त॒रयोः॑ । त्वा । स्तोमे॑न॒ त्रि॒ष्टुभः॑ । वर्त॑न्या । शु॒क्रस्य॑ ।
 वी॒र्ये॑ण । दे॒वः । त्वा । स॒विता॑ । उ॒दिति॑ । 39 (50)

TS 2.3.10.3

सृ॒जतु॑ जी॒वा॒त॒वे जी॒व॒न॒स्या॒या अ॒ग्ने॒स्त्वा मा॒त्र॒या जग॑त्यै
वर्त॑न्याऽऽग्र॒य॒ण॒स्य वी॒र्ये॑ण दे॒व॒स्त्वा स॒वि॒तो॒थ् सृ॒जतु॑ जी॒वा॒त॒वे
जी॒व॒न॒स्या॒या इ॒म॒म॒ग्न आ॒यु॒षे वर्च॑से कृ॒धि प्रि॒य॒ꣳ रे॒तो
वरु॑ण सोम राजन् ।

मा॒ते॒वा॒स्मा अ॒दि॒ते श॒र्म यच्छ॑ वि॒श्वे दे॒वा ज॒र॒द॒ष्टि॒र्यथाऽ॒स॒त् ॥
अ॒ग्नि॒रा॒यु॒ष्मान्त् स व॒न॒स्प॒ति॒भि॒रा॒यु॒ष्मान् तेन॑ त्वाऽऽयु॒षाऽऽयु॒ष्मन्तं॑ करोमि
सोम॑ आ॒यु॒ष्मान्त् ( ) स ओष॑धीभि र्य॒ज्ञ आ॒यु॒ष्मान्त् स दक्षि॑णाभि
ब्र॒ह्माऽऽयु॒ष्मत् तद्-ब्रा॒ह्म॒णै॒रा॒यु॒ष्मद् दे॒वा आ॒यु॒ष्मन्त॒स्तेऽमृ॑तेन पि॒तर
आ॒यु॒ष्मन्त॒स्ते स्व॒ध॒याऽऽयु॒ष्मन्त॒स्तेन॑ त्वा ऽऽयु॒षाऽऽयु॒ष्मन्तं॑ करोमि ॥ 40

TS 2.3.10.3 - Padam

सृ॒जतु॑ । जी॒वा॒त॒वे । जी॒व॒न॒स्या॒यै॑ । अ॒ग्नेः॑ । त्वा । मा॒त्र॒या । जग॑त्यै ।
वर्त॑न्या । आ॒ग्र॒य॒ण॒स्य । वी॒र्ये॑ण । दे॒वः॑ । त्वा । स॒वि॒ता । उ॒दि॒ति ।
सृ॒जतु॑ । जी॒वा॒त॒वे । जी॒व॒न॒स्या॒यै॑ । इ॒म॒म् । अ॒ग्ने । आ॒यु॒षे ।
वर्च॑से । कृ॒धि । प्रि॒य॒म् । रे॒तः॑ । वरु॑ण । सोम॑ । रा॒ज॒न् ॥ मा॒ता ।

इ॒व । अ॒स्मै । अ॒दि॒ते । श॒र्म । य॒च्छ । वि॒श्वे॑ । दे॒वाः ।
ज॒रद॒ष्टि॒रिति॑ ज॒रत् – अ॒ष्टिः । य॒था । अ॒सत् ॥ अ॒ग्निः । आ॒यु॒ष्मान् ।
सः । व॒नस्प॑ति॒भिरिति॑ व॒नस्प॑ति॒-भिः । आ॒यु॒ष्मान् । ते॒न । त्वा ।
आ॒यु॒षा । आ॒यु॒ष्मन्त॑म् । क॒रोमि॑ । सोमः॑ । आ॒यु॒ष्मान् ( ) । सः ।
ओष॑धी॒भिरित्योष॑धि – भिः । य॒ज्ञः । आ॒यु॒ष्मान् । सः । दक्षि॑णाभिः ।
ब्र॒ह्म । आ॒यु॒ष्मत् । तत् । ब्रा॒ह्मणैः॑ । आ॒यु॒ष्मत् । दे॒वाः । आ॒यु॒ष्मन्तः॑ ।
ते । अ॒मृ॒तेन॑ । पि॒तरः॑ । आ॒यु॒ष्मन्तः॑ । ते । स्व॒धये॑ति॒ स्व – ध॒या ॥
आ॒यु॒ष्मन्तः॑ । ते॒न । त्वा । आ॒यु॒षा । आ॒यु॒ष्मन्त॑म् । क॒रोमि॑ ॥ 40 (75)

(वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑ प्रा॒णो॒ऽसि – त्रि॒ष्टुभो॑ वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्ये॑ण

दे॒वस्त्वा॑ स॒वि॒तो॒थ् – सोम॑ आ॒यु॒ष्मान् – प॒ञ्चवि॑ंशतिश्च) (A10)

TS 2.3.11.1

अ॒ग्निं वा॑ ए॒तस्य॑ शरी॒रं ग॑च्छति॒ सोम॑ र॒सो व॑रुण ए॒नं व॑रुणपा॒शेन॑
गृ॒ह्णाति॑ स॒रस्व॑तीं वा॒गग्ना॑विष्णू॒ आत्मा॑ यस्य॒ ज्यो॒गाम॑यति॒ यो
ज्यो॒गाम॑यावी॒ स्याद्यो॑ वा॒ काम॑येत॒ सर्व॑मायु॒रियामि॑ति॒ तस्मा॑ ए॒तामि॑ष्टिं

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

निर्व॑पेदाग्ने॒य - म॒ष्टाक॑पाल॒ꣳ सौ॒म्यं च॒रुं वा॒रुणं॑ द॒शक॑पाल॒ꣳ
सार॑स्वतं च॒रुमा॑ग्नावै॒ष्णव॑-मे॒काद॑शकपाल-म॒ग्नेरे॒वास्य॑ शरी॒रं
निष्क्री॑णाति सोमा॒द्रसं - [ ] 41

TS 2.3.11.1 - Padam

अ॒ग्निम् । वै । ए॒तस्य॑ । शरी॑रम् । ग॒च्छ॒ति । सोम॑म् । र॒सः ।
वरु॑णः । ए॒नम् । वरु॑णपा॒शेने॑ति वरु॑ण - पा॒शेन॑ । गृ॒ह्णा॒ति ।
सर॑स्वतीम् । वाक् । अ॒ग्नावि॑ष्णू इत्य॒ग्ना - वि॑ष्णू । आ॒त्मा । यस्य॑ ।
ज्योक् । आ॒मय॑ति । यः । ज्यो॑गामया॒वीति॑ ज्योक् - आ॒मया॒वी ।
स्यात् । यः । वा । का॒मये॑त । सर्व॑म् । आ॒युः । इ॒याम् । इति॑ ।
तस्मै॑ । ए॒ताम् । इ॒ष्टिम् । निरि॑ति । व॒पेत् । आ॒ग्नेय॑म् ।
अ॒ष्टाक॑पालमि॒त्यष्टा॑ - क॒पालम् । सौ॒म्यम् । च॒रुम् । वा॒रुणम् ।
द॒शक॑पालमि॒ति द॑श - क॒पालम् । सा॒रस्व॑तम् । च॒रुम् ।
आ॒ग्नावै॑ष्णवमि॒त्याग्ना॑ - वै॒ष्णवम् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

एकादशकपालमित्येकादश – कपालम् । अग्नेः । एव । अस्य ।
शरीरम् । निष्क्रीणातीति निः – क्रीणाति । सोमात् । रसम् । 41 (50)

TS 2.3.11.2

वारुणेनैवैनं वरुणपाशान् मुञ्चति सारस्वतेन वाचं दधात्यग्निः
सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं यज्ञेन च भिषज्यत्युत
यदीतासु भवति जीवत्येव यन्नवमैत् तन्नवनीतम् – भवदित्याज्य-
मवेक्षतेरूपमेवास्यै – तन्महिमानं व्याचष्टेऽश्विनौः प्राणोऽसीत्याहाश्विनौ
वै देवानां – [ ] 42

TS 2.3.11.2 - Padam

वारुणेन । एव । एनम् । वरुणपाशादिति वरुण – पाशात् ।
मुञ्चति । सारस्वतेन । वाचम् । दधाति । अग्निः । सर्वाः ।
देवताः । विष्णुः । यज्ञः । देवताभिः । च । एव । एनम् । यज्ञेन ।
च । भिषज्यति । उत । यदि । इतासुरितीत – असुः । भवति ।
जीवति । एव । यत् । नवम् । ऐत् । तत् । नवनीतमिति नव-नीतम् ।
अभवत् । इति । आज्यम् । अवेति । ईक्षते । रूपम् । एव । अस्य ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ए॒तत् । म॒हि॒मा॒नम् । व्या॒च॒ष्ट इति॑ वि॒-आ॒च॒ष्टे । अ॒श्वि॒नोः ।

प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । अ॒श्वि॒नौ । वै ।

दे॒वा॒नाम् । 42 (50)

TS 2.3.11.3

भि॒ष॒जौ ता॒भ्यामे॒वास्मै॑ भे॒ष॒जं क॒रोतीन्द्र॑स्य प्रा॒णो ऽसी॒त्याहेन्द्रि॑य-

मे॒वास्मि॑न्ने॒तेन॑ द॒धाति॑ मि॒त्राव॑रु॒णयोः प्रा॒णो ऽसी॒त्याह प्रा॒णापा॒नावे-

वास्मि॑न्ने॒तेन॑ द॒धाति॑ वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑ प्रा॒णो ऽसी॒त्याह

वी॒र्यमे॒वास्मि॑न्ने॒तेन॑ द॒धाति॑ घृ॒तस्य॑ धा॒राम॑मृ॒तस्य॑ पन्था॒मित्या॑ह

यथा॑य॒जुरे॒वैतत् पा॑व॒माने॑न॒ त्वा स्तो॑मे॒नेत्या॑ – [ ] 43

TS 2.3.11.3 - Padam

भि॒ष॒जौ । ता॒भ्याम् । ए॒व । अ॒स्मै । भे॒ष॒जम् । क॒रोति॑ । इन्द्र॑स्य ।

प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । इन्द्रि॑यम् । ए॒व ।

अ॒स्मिन् । ए॒तेन॑ । द॒धाति॑ । मि॒त्राव॑रु॒णयो॒रिति॑ मि॒त्रा – व॑रु॒णयोः ।

प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि॒ । इति॑ । आ॒ह । प्रा॒णापा॒नाविति॑

प्रा॒ण – अ॒पानौ॑ । ए॒व । अ॒स्मिन् । ए॒तेन॑ । द॒धाति॑ । वि॒श्वेषा॑म् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

दे॒वाना॑म् । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । वी॒र्य॑म् ।
ए॒व । अ॒स्मिन् । ए॒तेन॑ । द॒धाति॑ । घृ॒तस्य॑ । धा॒राम् । अ॒मृत॑स्य ।
प॒न्थाम् । इति॑ । आ॒ह । य॒थाय॑जुरिति॑ यथा – य॒जुः ।

ए॒व । ए॒तत् । पा॒वमा॑नेन । त्वा । स्तो॒मेन॑ । इति॑ । 43 (50)

TS 2.3.11.4

–ह प्रा॒णमे॒वास्मि॑न्ने॒तेन॑ द॒धाति॑ बृ॒हद् र॑थन्त॒रयो॑स्त्वा स्तो॒मेने॒त्याहौ॑ज
ए॒वास्मि॑न्ने॒तेन॑ द॒धात्य॑ग्नेस्त्वा मा॒त्रये॒त्याहाऽऽत्मा॑नमे॒वास्मि॑न्ने॒तेन॑
द॒धात्य॑त्विजः॒ पर्या॑हु॒र्याव॑न्त ए॒व त्वि॑जस्त ए॒नं भि॑षज्यन्ति ब्र॒ह्म॒णो
ह॒स्तम॑न्वा॒रभ्य॑ पर्या॑हुरे॒कधै॑व यज॑मान आ॒युर्द॑धति यदे॒व

तस्य॑ तद्धि॒रण्याद् – [ ] 44

TS 2.3.11.4 - Padam

आ॒ह । प्रा॒णमि॑ति प्र – अ॒नम् । ए॒व । अ॒स्मिन् । ए॒तेन॑ । द॒धाति॑ ।
बृ॒हद् र॑थन्त॒रयो॑रिति॑ बृ॒हत्–र॑थन्त॒रयोः॑ । त्वा । स्तो॒मेन॑ । इति॑ । आ॒ह ।
ओ॒जः । ए॒व । अ॒स्मिन् । ए॒तेन॑ । द॒धाति॑ । अ॒ग्नेः । त्वा । मा॒त्रया॑ ।
इति॑ । आ॒ह । आ॒त्मान॑म् । ए॒व । अ॒स्मिन् । ए॒तेन॑ । द॒धाति॑ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ऋ॒त्विजः॑ । परी॑ति । आ॒हुः । याव॑न्तः । ए॒व । ऋ॒त्विजः॑ । ते । ए॒नम् ।
भिष॑ज्यन्ति । ब्र॒ह्मणः॑ । ह॒स्तम् । अ॒न्वार॑भ्येत्यनु – आ॒रभ्य॑ ।
परी॑ति । आ॒हुः । ए॒क॒धेत्ये॑क – धा । ए॒व । यज॑माने । आ॒युः ।
द॒धति॑ । यत् । ए॒व । तस्य॑ । तत् । हि॒र॒ण्य॒यात् । 44 (50)

TS 2.3.11.5

घृ॒तं नि॒ष्पि॒ब॒त्यायु॑र्वै घृ॒तम॑मृ॒तं हिर॑ण्यम॒मृता॑दे॒वा ऽऽयु॑र्नि॒ष्पि॒बति॑
श॒तमा॑नं भवति श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य आयु॒ष्येवेन्द्रि॑ये
प्रति॑ तिष्ठत्यथो खलु याव॑तीः समा ए॒ष्यन् म॑न्येत ताव॑न्मा॒नं स्या॒थ
समृ॑द्ध्य॒या इ॒मम॑ग्न आयु॒षे वर्च॑से कृ॒धीत्या॒हा ऽऽयु॑रे॒वास्मिन् वर्चो॑
द॒धाति॑ वि॒श्वे दे॒वा ज॑रद॒ष्टिर्यथा॑ ऽऽस॒दित्या॑ ( ) – ह ज॑रद॒ष्टिमे॒वैनं
करो॑त्यग्नि-रा॒युष्मानि॑ति ह॒स्तं गृ॑ह्णात्ये॒ते वै दे॒वा आयु॑ष्मन्त॒स्त
ए॒वास्मिन्ना॒युर्द॑धति॒ सर्व॑मायु॒रेति॑ ॥ 45

TS 2.3.11.5 - Padam

घृ॒तम् । नि॒रिति॑ । पि॒बति॑ । आ॒युः । वै । घृ॒तम् । अ॒मृ॒तम् ।
हि॒र॒ण्यम् । अ॒मृ॒तात् । ए॒व । आ॒युः । नि॒रिति॑ । पि॒बति॑ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

श॒त॒मा॒न॒मि॒ति॒ श॒त॒ – मा॒न॒म् । भ॒व॒ति॒ । श॒ता॒यु॒रि॒ति॒ श॒त॒ – आ॒युः॒ ।
पु॒रु॒षः॒ । श॒ते॒न्द्रि॒य॒ इति॒ श॒त॒ – इ॒न्द्रि॒यः॒ । आ॒यु॒षि॒ । ए॒व॒ । इ॒न्द्रि॒ये॒ ।
प्र॒ती॒ति॒ । ति॒ष्ठ॒ति॒ । अथो॒ इति॒ । ख॒लु॒ । या॒व॒तीः॒ । स॒माः॒ । ए॒ष्य॒न् ।
म॒न्ये॒त॒ । ता॒व॒न्मा॒न॒मि॒ति॒ ता॒व॒त् – मा॒न॒म् । स्या॒त् । स॒मृ॒द्ध्य॒ इति॒
स॒म् – ऋ॒द्ध्यै॒ । इ॒म॒म् । अ॒ग्ने॒ । आ॒यु॒षे॒ । वर्च॑से॒ । कृ॒धि॒ । इति॒ ।
आ॒ह॒ । आ॒युः॒ । ए॒व॒ । अ॒स्मि॒न् । वर्चः॑ । द॒धा॒ति॒ । वि॒श्वे॑ । दे॒वाः॒ ।
ज॒र॒द॒ष्टि॒रि॒ति॒ ज॒र॒त् – अ॒ष्टिः॒ । यथा॑ । अ॒स॒त् । इति॒ ( ) । आ॒ह॒ ।
ज॒र॒द॒ष्टि॒मि॒ति॒ ज॒र॒त् – अ॒ष्टि॒म् । ए॒व॒ । ए॒न॒म् । क॒रो॒ति॒ । अ॒ग्निः॒ ।
आ॒यु॒ष्मा॒न् । इति॒ । ह॒स्त॒म् । गृ॒ह्णा॒ति॒ । ए॒ते॒ । वै॒ । दे॒वाः॒ ।
आ॒यु॒ष्म॒न्तः॒ । ते॒ । ए॒व॒ । अ॒स्मि॒न् । आ॒युः॒ । द॒ध॒ति॒ । स॒र्व॒म् ।
आ॒युः॒ । ए॒ति॒ ॥ 45 (72) (र॒सं – दे॒वा॒ना॒ – स्तो॒मे॒ने॒ति॒ – हि॒र॒ण्य॒ –
द॒स॒दि॒ति॒ – द्वा॒वि॒ंश॒ति॒श्च) (A11)

TS 2.3.12.1

प्र॒जाप॑ति॒ वरु॑णायाश्चमनय॒थ् स॒ स्वां दे॒वता॑मा॒र्च्छ॒थ् स॒ पर्य॑दीर्य॒त
स॒ ए॒तं वा॑रुणं॒ चतु॑ष्कपालमपश्यत् तं निरवपत् ततो॒ वै स॒
वरु॑णपा॒शाद॑मुच्यत वरु॒णो वा ए॒तं गृ॑ह्णाति॒ योऽश्वं॑ प्रतिगृह्णाति॒
याव॑तोऽश्वान्॒ प्रतिगृ॑ह्णीयात् तावतो॒ वारु॑णान् चतु॑ष्कपालान् निर्व॑पेद्-
वरु॑णमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनो॑प॒ धाव॑ति॒ स ए॒वैनं॑

वरु॑णपा॒शान् मुञ्च॑ति – [ ] 46

TS 2.3.12.1 - Padam

प्र॒जाप॑तिरिति॒ प्र॒जा – प॒तिः । वरु॑णाय । अ॒श्वम् । अ॒नय॑त् । सः ।
स्वाम् । दे॒वता॑म् । आ॒र्च्छ॒त् । सः । प॒रीति॑ । अ॒दीर्य॑त् । सः । ए॒तम् ।
वा॒रुण॑म् । चतु॑ष्कपालमिति॒ चतुः॑ – क॒पाल॑म् । अ॒पश्य॑त् ।
तम् । निरि॑ति । अ॒वप॑त् । ततः॑ । वै । सः । वरु॑णपा॒शादि॑ति
वरु॑ण – पा॒शात् । अ॒मुच्य॑त् । वरु॑णः । वै । ए॒तम् । गृ॑ह्णाति । यः ।
अ॒श्वम् । प्र॒तिगृ॑ह्णातीति॒ प्रति॑ – गृ॑ह्णाति । याव॑तः । अ॒श्वान् ।
प्र॒तिगृ॑ह्णीयादिति॒ प्रति॑ – गृ॑ह्णीयात् । ताव॑तः । वा॒रुणा॑न् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

चतुष्कपालानिति चतुः – कपालान् । निरिति । वपेत् ।
वरुणम् । एव । स्वेन । भागधेयेनेति भाग – धेयेन । उपेति ।
धावति । सः । एव । एनम् । वरुणपाशादिति वरुण – पाशात् ।

मुञ्चति । 46 (50)

TS 2.3.12.2

चतुष्कपाला भवन्ति चतुष्पाद्ध्यश्चः समृद्ध्यै एकमतिरिक्तं
निर्वपेद्-यमेव प्रतिग्राही भवति यं वा नाद्ध्येति तस्मादेव
वरुणपाशान् मुच्यते यद्यपरं प्रतिग्राही स्यात् सौर्यमेककपालमनु
निर्वपेदमुमेवा ऽऽदित्यमुच्चारं कुरुते ऽपोऽवभृथमवैत्यप्सु वै
वरुणः साक्षादेव वरुणमव यजते ऽपोनप्त्रीयं चरुं ( ) पुनरेत्य
निर्वपेदप्सु योनिर्वा अश्वः स्वामेवैनँयोनिं गमयति स
एनँ शान्त उप तिष्ठते ॥ 47

TS 2.3.12.2 - Padam

चतुष्कपाला इति चतुः – कपालाः । भवन्ति । चतुष्पादिति
चतुः – पात् । हि । अश्वः । समृद्ध्यै इति सं – ऋद्ध्यै ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ए॒कम् । अ॒ति॒रि॒क्त॒मि॒त्य॒ति॒ – रि॒क्तम् । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । यम् । ए॒व ।
प्र॒ति॒ग्रा॒ही॒ति॒ प्र॒ति॒ – ग्रा॒ही॒ । भ॒व॒ति॒ । यम् । वा । न ।
अ॒द्ध्ये॒ती॒त्य॒धि॒ – ए॒ति॒ । तस्मा॑त् । ए॒व । व॒रु॒ण॒पा॒शा॒दि॒ति॒
व॒रु॒ण॒ – पा॒शा॒त् । मु॒च्य॒ते॒ । य॒दि॒ । अ॒प॒र॒म् । प्र॒ति॒ग्रा॒ही॒ति॒
प्र॒ति॒ – ग्रा॒ही॒ । स्या॑त् । सौ॒र्य॒म् । ए॒क॒क॒पा॒ल॒मि॒त्ये॒क॒ – क॒पा॒ल॒म् ।
अ॒नु॒ । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । अ॒मु॒म् । ए॒व । आ॒दि॒त्य॒म् ।
उ॒च्चा॒र॒मि॒त्यु॒त् – चा॒र॒म् । कु॒रु॒ते॒ । अ॒पः ।
अ॒व॒भृ॒थ॒मि॒त्य॒व॒ – भृ॒थ॒म् । अ॒वे॒ति॒ । ए॒ति॒ । अ॒प्स्वि॒त्य॒प् – सु॒ । वै ।
व॒रु॒णः । सा॒क्षा॒दि॒ति॒ स॒ – अ॒क्षा॒त् । ए॒व । व॒रु॒ण॒म् । अ॒वे॒ति॒ । य॒ज॒ते॒ ।
अ॒पो॒न॒प्त्री॒य॒मि॒त्य॒पः॒ – न॒प्त्री॒य॒म् । च॒रु॒म् ( ) । पु॒नः ।
ए॒त्ये॒त्या॒ – इ॒त्य॒ । नि॒रि॒ति॒ । व॒पे॒त् । अ॒प्सु॒यो॒नि॒रि॒त्य॒प्सु॒ – यो॒निः ।
वै । अ॒श्वः । स्वा॒म् । ए॒व । ए॒न॒म् । यो॒नि॒म् । ग॒म॒य॒ति॒ । सः ।
ए॒न॒म् । शा॒न्तः । उ॒पे॒ति॒ । ति॒ष्ठ॒ते ॥ 47 (67)
(मु॒ञ्च॒ति॒ – च॒रु॒ – स॒प्त॒द॒श॒ च) (A12)

TS 2.3.13.1

या॑ वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑ य॒तव्या॑ त॒नूस्तये॑-मम॑ऽह॒सो मु॒ञ्चतं॑ या॒
वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑ स॒हस्या॑ र॒क्षस्या॑ तेज॒स्या त॒नूस्तये॑-मम॑ऽह॒सो
मु॒ञ्चतं॑ यो॒ वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑व॒ग्नौ स्राम॑स्तं वा॒मेते॑ना॒व यजे॑ यो
वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑ द्वि॒पाथ्सु॑ प॒शुषु॑ चतु॒ष्पाथ्सु॑ गो॒ष्ठे गृ॒हेष्व॒फ्स्वोष॑धीषु
व॒नस्प॑तिषु स्राम॑स्तं वा॒मेते॑ना॒व यज॑ इन्द्रो॒ वा ए॒तस्ये॑ - [ ] 48

TS 2.3.13.1 - Padam

या । वा॒म् । इन्द्रा॑व॒रुणे॑तीन्द्रा - व॒रुणा॑ । य॒तव्या॑ । त॒नूः ।
तया॑ । इ॒मम् । अ॒हसः॑ । मु॒ञ्चत॑म् । या । वा॒म् ।
इन्द्रा॑व॒रुणे॑तीन्द्रा - व॒रुणा॑ । स॒हस्या॑ । र॒क्षस्या॑ । तेज॒स्या ।
त॒नूः । तया॑ । इ॒मम् । अ॒हसः॑ । मु॒ञ्चत॑म् । यः । वा॒म् ।
इन्द्रा॑व॒रुणा॑वितीन्द्रा - व॒रुणौ॑ । अ॒ग्नौ । स्रामः॑ । तम् ।
वा॒म् । ए॒तेन॑ । अ॒वेति॑ । य॒जे । यः । वा॒म् ।
इन्द्रा॑व॒रुणे॑तीन्द्रा - व॒रुणा॑ । द्वि॒पाथि॑स्वति॒ द्विपा॑त् - सु । प॒शुषु॑ ।
चतु॒ष्पाथि॑स्वति॒ चतु॑ष्पात् - सु । गो॒ष्ठ इति॑ गो- स्थे । गृ॒हेषु॑ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

अ॒प्सि॒स्व॒त्यप् – सु । ओ॒ष॒धी॒षु । व॒न॒स्प॒ति॒षु । स्रा॒मः । तम् । वा॒म् ।
ए॒तेन॑ । अ॒वे॒ति॑ । य॒जे॒ । इ॒न्द्रः॑ । वै । ए॒तस्य॑ । 48 (50)

TS 2.3.13.2

–न्द्रि॒येणा॑प॒ क्राम॑ति॒ वरु॑ण॒ एनं॑ ँ॒ वरु॑णपा॒शेन॑ गृ॒ह्णा॒ति॒ यः पा॑प्म॒ना
गृ॒ही॒तो भ॑वति॒ यः पा॑प्म॒ना गृ॒ही॒तः स्या॑त् तस्मा॑ ए॒तामै॑न्द्रा॒वरु॑णीं
प॒यस्यां॑ निर्व॑पेदिन्द्र॑ ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं द॑धाति॒ वरु॑ण॒ एनं॑
ँ॒ वरु॑णपा॒शान्–मु॑ञ्चति॒ प॒यस्या॑ भ॒वति॒ प॒यो हि॒ वा
ए॒तस्मा॑द॒पक्राम॑त्यथैष॒ पा॑प्म॒ना गृ॒ही॒तो यत् प॒यस्या॑ भ॒वति॒ प॒य
ए॒वास्मि॑न् तया॑ द॒धाति॒ प॒यस्या॑यां – [ ] 49

TS 2.3.13.2 - Padam

इन्द्रि॒येण॑ । अ॒पे॒ति॑ । क्राम॑ति॒ वरु॑णः । ए॒नम् ।
वरु॑णपा॒शेने॑ति॒ वरु॑ण – पा॒शेन॑ । गृ॒ह्णा॒ति॒ यः । पा॑प्म॒ना ।
गृ॒ही॒तः । भ॑वति॒ यः । पा॑प्म॒ना । गृ॒ही॒तः । स्या॑त् । तस्मै॑ । ए॒ताम् ।
ऐ॒न्द्रा॒वरु॑णीमि॒त्यैन्द्रा॑ – वरु॑णीम् । प॒यस्या॑म् । नि॒रि॒ति॑ । व॒पेत् ।
इ॒न्द्रः॑ । ए॒व । अ॒स्मि॒न् । इन्द्रि॒यम् । द॑धाति॒ वरु॑णः । ए॒नम् ।

वरुणपाशादिति वरुण – पाशात् । मुञ्चति । पयस्या ।
भवति । पयः । हि । वै । एतस्मात् । अपक्रामतीत्यप – क्रामति ।
अथ । एषः । पाप्मना । गृहीतः । यत् । पयस्या । भवति ।
पयः । एव । अस्मिन् । तया । दधाति । पयस्यायाम् । 49 (50)

TS 2.3.13.3

पुरोडाशमव दधात्यात्मन्वन्तमेवैनं करोत्यथो आयतनवन्तमेव
चतुर्द्धा व्यूहति दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठति पुनः समूहति दिग्भ्य एवास्मै
भेषजं करोति समूह्याव द्यति यथाऽऽविद्धं निष्कृन्तति तादृगेव तद्यो
वामिन्द्रावरुणावग्नौ सामस्तं वामेतेनाव यज इत्याह दुरिष्ट्या एवैनं
पाति ( ) यो वामिन्द्रावरुणा द्विपाथ्सु पशुषु सामस्तं वा मे तेनाव
यज इत्याहैतावतीर्वा आप ओषधयो वनस्पतयः प्रजाः पशव
उपजीवनीयास्ता एवास्मै वरुणपाशान्-मुञ्चति ॥ 50

TS 2.3.13.3 - Padam

पुरोडाशम् । अवेति । दधाति । आत्मन्वन्तमित्यात्मन् – वन्तम् ।
एव । एनम् । करोति । अथो इति ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

आ॒य॒त॒न॒व॒न्त॒मि॒त्या॒य॒त॒न॒ – व॒न्त॒म् । ए॒व । च॒तु॒र्द॒धे॒ति॒ च॒तुः॒ – धा॒ ।
वी॒ति॒ । ऊ॒ह॒ति॒ । दि॒क्षु॒ । ए॒व । प्र॒ती॒ति॒ । ति॒ष्ठ॒ति॒ । पु॒नः॒ । स॒मि॒ति॒ ।
ऊ॒ह॒ति॒ । दि॒ग्भ्य॒ इति॒ दिक्॒ – भ्यः॒ । ए॒व । अ॒स्मै॒ । भे॒ष॒ज॒म् ।
क॒रो॒ति॒ । स॒मू॒ह्ये॒ति॒ सं – ऊ॒ह्य॒ । अ॒वे॒ति॒ । द्य॒ति॒ । यथा॑ ॥
आ॒वि॒द्ध॒मि॒त्या॒ – वि॒द्ध॒म् । नि॒ष्कृ॒न्त॒ती॒ति॒ निः – कृ॒न्त॒ति॒ । ता॒दृक् ।
ए॒व । तत् । यः । वा॒म् । इ॒न्द्रा॒व॒रु॒णा॒वि॒ती॒न्द्रा॑ – व॒रु॒णौ । अ॒ग्नौ॒ ।
स्रा॒मः । तम् । वा॒म् । ए॒ते॒न॒ । अ॒वे॒ति॒ । य॒जे॒ । इति॒ । आ॒ह॒ ।
दु॒रि॒ष्ट्या॒ इति॒ दुः – इ॒ष्ट्याः॒ । ए॒व । ए॒न॒म् । पा॒ति॒ ( ) । यः । वा॒म् ।
इ॒न्द्रा॒व॒रु॒णे॒ती॒न्द्रा॑ – व॒रु॒णा॒ । द्वि॒पा॒थि॒स्व॒ति॒ द्वि॒पा॒त् – सु॒ । प॒शु॒षु॒ ।
स्रा॒मः । तम् । वा॒म् । ए॒ते॒न॒ । अ॒वे॒ति॒ । य॒जे॒ । इति॒ । आ॒ह॒ ।
ए॒ता॒व॒तीः॒ । वै । आ॒पः॒ । ओ॒ष॒ध॒यः॒ । व॒न॒स्प॒त॒यः॒ । प्र॒जा॒ इति॒
प्र – जाः॒ । प॒श॒वः॒ । उ॒प॒जी॒व॒नी॒या॒ इत्यु॒प – जी॒व॒नी॒याः॒ । ताः॒ ।
ए॒व । अ॒स्मै॒ । व॒रु॒ण॒पा॒शा॒दि॒ति॒ व॒रु॒ण – पा॒शा॒त् । मु॒ञ्च॒ति॒ ॥ 50 (76)
(ए॒त॒स्य॑ – प॒य॒स्या॒यां – पा॒ति॒ – षड्विं॑शतिश्च) (A13)

TS 2.3.14.1

स प्र॒लव॒न्निका॒व्ये न्द्रं॑ ँ॒ वो वि॒श्वत॒स्परी॒न्द्रं नरः॑ ॥
त्वं नः॑ सोम॒ विश्वतो॑ रक्षा॒ राजन्ना॒घायतः॑ ।
न रि॒ष्येत् त्वाव॑तः सखाः ॥
या ते॑ धामा॒नि दि॒वि या पृ॒थिव्यां॑ ँ॒ या पर्व॑तेष्वोष॒धीष्व॑प्सु ॥
तेभि॑र्नो वि॒श्वैः सु॒मना॒ अहे॒डन् राजन्॑त्-सोम॒ प्रति॑ ह॒व्या गृ॑भाय ॥
अग्नी॑षोमा॒ सर्वे॑दसा॒ सहू॑ती वन॒तं गिरः॑ ।
सं दे॒वत्रा॑ बभूवथुः ॥

युव - [ ] 51

TS 2.3.14.1 - Padam

सः । प्र॒लव॒दिति॑ प्र॒ल - वत् । नीति॑ । का॒व्या ॥ इन्द्र॑म् । वः ।
वि॒श्वतः॑ । परीति॑ । इन्द्र॑म् । नरः ॥ त्वम् । नः । सोम॑ । वि॒श्वतः॑ ।
रक्षा॑ । राजन् । अ॒घाय॑त इत्य॒घ - यतः॑ ॥ न । रि॒ष्येत् । त्वाव॑त इति॒
त्व - वतः॑ । सखा ॥ या । ते । धामा॒नि । दि॒वि । या । पृ॒थिव्याम् ।
या । पर्व॑तेषु । ओष॒धीषु । अ॒प्सित्य॑प् - सु ॥ तेभिः॑ । नः ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

वि॒श्वैः॑ । सु॒मना॒ इति॑ सु-मनाः॑ । अहे॑डन् । राजन् । सोम॑ ।
प्रती॑ति । ह॒व्या । गृ॒भाय॑ ॥ अग्नी॑षोमेत्यग्नी॑ – सोमा॑ । सर्वे॑दसेति॑
स – वेद॑सा । सहू॑ती इति॑ स – हू॒ती । वन॑तम् । गिरः॑ ॥ समि॑ति ।
देव॑त्रेति॑ देव – त्रा । ब॒भूव॑थुः ॥ युव॑म् । 51 (50)

TS 2.3.14.2

-मे॒तानि॑ दि॒वि रो॑चनान्यग्निश्च॑ सोम॑ सक्र॑तू अध॑त्तं ॥
युव॑ꣳ सिन्धूꣳ-रभि॑शस्ते-रव॑द्यादग्नी॑षोमा-वमु॑ञ्चतं गृ॒भीतान् ॥
अग्नी॑षोमाविम॑ꣳ सु मे॑ शृणु॑तं वृ॑षणा ह॒वं ।
प्रति॑ सू॒क्तानि॑ हर्य॑तं भव॑तं दाशु॑षे मयः॑ ॥
आ॒ऽन्यं दि॒वो मा॒तरि॑श्वा जभा॑राऽम॒थ्नाद॑न्यं परि॑ श्ये॒नो अ॒द्रेः ।
अग्नी॑षोमा ब्र॒ह्मणा॑ वावृ॒धानो॑रुं य॒ज्ञाय॑ चक्र॑थुरु लो॒कं ॥
अग्नी॑षोमा ह॒विषः॑ प्र॒स्थित॑स्य वी॒तꣳ – [ ] 52

TS 2.3.14.2 - Padam

ए॒तानि॑ । दि॒वि । रो॑चनानि॑ । अ॒ग्निः । च॒ । सोम॑ ।
सक्र॑तू इति॑ स – क्र॒तू । अध॑त्तम् ॥ युव॑म् । सिन्धू॑न् ।

अ॒भि॒श॒स्ते॒रि॒त्य॒भि॒ – श॒स्तेः॑ । अ॒व॒द्यात् ।
अ॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒त्य॒ग्नी॑ – सो॒मौ । अ॒मु॒ञ्च॒तम् । गृ॒भी॒तान् ॥
अ॒ग्नी॒षो॒मा॒वि॒त्य॒ग्नी॑ – सो॒मौ । इ॒मम् । स्वि॒ति॒ । मे॒ । शृ॒णु॒तम् ।
वृ॒ष॒णा॒ । ह॒वम् । प्र॒ती॒ति॒ ॥ सू॒क्ता॒नी॒ति॒ सु॒ – उ॒क्ता॒नि॒ । ह॒र्य॒तम् ।
भ॒व॒तम् । दा॒शु॒षे॑ । म॒यः ॥ ए॒ति॒ । अ॒न्यम् । दि॒वः । मा॒तरि॒श्वा॑ ।
ज॒भा॒र॒ । अ॒म॒थ्ना॒त् । अ॒न्यम् । प॒री॒ति॒ । श्ये॒नः॑ । अ॒द्रेः॑ ॥
अ॒ग्नी॒षो॒मे॒त्य॒ग्नी॑ – सो॒मा॒ । ब्र॒ह्म॒णा॒ । वा॒वृ॒धा॒ना॒ । उ॒रुम् । य॒ज्ञाय॑ ।
च॒क्र॒थुः॑ । उ॒ । लो॒कम् ॥ अ॒ग्नी॒षो॒मे॒त्य॒ग्नी॑ – सो॒मा॒ । ह॒वि॒षः॑ ।
प्र॒स्थि॒त॒स्ये॒ति॒ प्र॒ – स्थि॒त॒स्य॑ । वी॒तम् । 52 (50)

TS 2.3.14.3

ह॒र्य॒तं॑ वृ॒ष॒णा॒ जु॒षे॒थां॑ ।
सु॒श॒र्मा॒णा॒ स्व॒व॒सा॒ हि॒ भू॒त॒म॒था॒ ध॒त्तं॑ य॒ज॒मा॒नाय॑ शं॒ योः॑ ॥
आ॒ प्या॒य॒स्व॒ सं॒ ते॑ ॥
ग॒णा॒नां॑ त्वा॒ ग॒ण॒प॒ति॒ꣳ ह॒वा॒म॒हे॒ क॒विं॑ क॒वी॒ना॒-मु॒प॒म॒श्र॒व॒स्त॒मं॑ ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनं ।
स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः ।
देवानां यः पितरमाविवासति – [ ] 53

TS 2.3.14.3 - Padam

हर्यतम् । वृषणा । जुषेथाम् ॥ सुशर्माणेति सु – शर्माणा ।
स्ववसेति सु – अवसा । हि । भूतम् । अथ । धत्तम् । यजमानाय ।
शम् । योः ॥ एति । प्यायस्व । समिति । ते ॥ गणानाम् । त्वा ।
गणपतिमिति गण – पतिम् । हवामहे । कविम् । कवीनाम् ।
उपमश्रवस्तममित्युपमश्रवः – तमम् ॥ ज्येष्ठराजमिति ज्येष्ठ – राजम् ।
ब्रह्मणाम् । ब्रह्मणः । पते । एति । नः । शृण्वन् ।
ऊतिभिरित्यूति – भिः । सीद । सादनम् ॥ सः । इत् । जनेन ।
सः । विशा । सः । जन्मना । सः । पुत्रैः । वाजम् । भरते । धना ।
नृभिरिति नृ – भिः ॥ देवानाम् । यः । पितरम् ।
आविवासतीत्या – विवासति । 53 (50)

TS 2.3.14.4

श्रद्धाम॑ना ह॒विषा॑ ब्र॒ह्मण॑स्पतिं॑ ॥

स सु॒ष्टुभा॑ स ऋ॒क्वता॑ ग॒णेन॑ वल॒ग् रुरो॑ज फलि॒गग् रवे॑ण ।

बृ॒हस्पति॑-रु॒स्त्रिया॑ हव्य॒सूदः॑ क॒निक्र॑दद्-वाव॑शती-रु॒दाज॑त् ॥

मरु॑तो यद्ध॒ वो दि॒वो या वः॑ शर्म॑ ॥

अ॒र्यमा॑ ऽऽ याति॑ वृष॒भ-स्तु॑विष्मान् दा॒ता वसू॑नां पु॒रुहू॑तो अ॒र्हन् ।

सह॒स्राक्षो॑ गो॒त्रभिद्-॑वज्र॒बाहु॑रस्मा॒सु दे॒वो द्र॑विणं दधातु ॥

ये ते॑ऽर्यमन् ब॒हवो॑ दे॒वयानाः॑ पन्थानो - [ ] 54

TS 2.3.14.4 - Padam

श्रद्धाम॑ना इति॑ श्रद्धा - म॒नाः । ह॒विषा॑ । ब्र॒ह्मणः॑ । पति॑म् ॥ सः ।

सु॒ष्टुभेति॑ सु - स्तु॒भा । सः । ऋ॒क्वता॑ । ग॒णेन॑ । वल॒म् । रुरो॑ज ।

फलि॒गम् । रवे॑ण ॥ बृ॒हस्पतिः॑ । उ॒स्त्रियाः॑ । हव्य॒सूद॑ इति॑

हव्य॑ - सूदः॑ । क॒निक्र॑दत् । वाव॑शतीः । उ॒दिति॑ । आ॒जत् ॥ मरु॑तः ।

यत् । ह । वः । दि॒वः । या । वः । शर्म॑ ॥ अ॒र्यमा॑ । एति॑ । या॒ति ।

वृष॒भः । तु॒विष्मान् । दा॒ता । वसू॑नाम् । पु॒रुहू॑त इति॑ पु॒रु - हू॒तः ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

अ॒र्हन् ।॒ सह॒स्राक्ष॑ इति॒ सहस्र॑ – अ॒क्षः ।
गो॒त्रभि॑दिति॒ गोत्र॑-भि॒त् । वज्र॑बा॒हुरि॑ति॒ वज्र॑ – बा॒हुः । अ॒स्मासु॑ ।
दे॒वः । द्र॒विण॑म् । द॒धातु॑ ॥ ये । ते । अ॒र्यम॑न् । ब॒हवः॑ ।
दे॒वया॑ना इति॒ देव॑ – या॒नाः ॥ पन्था॑नः । 54 (50)

TS 2.3.14.5

राज॑न् दि॒व आ॒चर॑न्ति ।
तेभि॑र्नो दे॒व म॒हि श॑र्म य॒च्छ शं॑ न ए॒धि द्वि॒पदे॑ शं॑ चतु॑ष्पदे ॥
बु॒ध्नाद॑ग्र-म॒ङ्गिरो॑भि-गृ॒णानो॑ वि पर्व॑तस्य दृ॒हि॒तान्यै॑रत् ।
रुज॑द्रोधा॒सि॒कृ॒त्रिमा॑ण्येषा॒सोम॑स्यतामद॒इन्द्र॑श्चकार ॥
बु॒ध्नाद॑ग्रेण वि मि॒माय॑ मानैर्व॒ज्रेण॑ खान्य॑तृणन्नदी॒नां ॥
वृ॒था ऽसृ॑जत् प॒थिभि॑ दी॒र्घया॑थैः सोम॑स्य ता म॒द इन्द्र॑श्चकार ॥ 55

TS 2.3.14.5 - Padam

राज॑न् । दि॒वः । आ॒चर॑न्तीत्या॑ – चर॑न्ति ॥ तेभिः॑ । नः॑ । दे॒व ।
म॒हि । श॑र्म । य॒च्छ । श॑म् । नः॑ । ए॒धि । द्वि॒पद॑ इति॒ द्वि – पदे॑ ॥
श॑म् । चतु॑ष्पद॑ इति॒ चतुः॑ – प॒दे ॥ बु॒ध्नात् । अ॒ग्रम् ।

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

अङ्गि॑रोभि॒रित्यङ्गि॑रः-भिः । गृ॒णानः॑ । वी॒ति । पर्व॑तस्य । दृ॒ञ्हि॒तानि॑ ।
ऐर॑त् ॥ रुज॑त् । रोधा॑ञ्सि । कृ॒त्रिमा॑णि । ए॒षाम् । सोम॑स्य । ता ।
मदे॑ । इन्द्रः॑ । च॒कार ॥ बु॒द्ध्नात् । अ॒ग्रेण॑ । वी॒ति । मि॒माय॑ । मानैः॑ ।
वज्रे॑ण । खानि॑ । अ॒तृण॑त् । न॒दीना॑म् ॥ वृ॒था । अ॒सृज॑त् ।
प॒थिभि॑रिति प॒थि – भिः । दी॒र्घया॑थैरिति दी॒र्घ – या॑थैः । सोम॑स्य ।
ता । मदे॑ । इन्द्रः॑ । च॒कार ॥ 55 (50)

TS 2.3.14.6

प्र यो ज॒ज्ञे वि॒द्वाञ् अस्य॑ बन्धुं वि॒श्वानि॑ दे॒वो जनि॑मा विवक्ति ।
ब्र॒ह्म ब्र॒ह्मण॑ उज्ज॒भार म॒द्ध्यान्नी॑चादु॒च्चा स्व॒धया॑ऽभि प्र त॒स्थौ ॥
म॒हान् म॒ही अस्त॑भाय॒द्वि जा॒तो द्वाञ् स॒द्य पार्थि॑वं च रजः ।
स बु॒द्ध्नादा॑ष्ट ज॒नुषा॑ऽभ्यग्रं बृ॒हस्प॑ति दे॒वता॑यस्य स॒म्राट् ॥
बु॒द्ध्नाद्यो अ॒ग्रम॑भ्य॒त्यो ज॒सा बृ॒हस्प॑तिमा वि॒वास॑न्ति दे॒वाः ( ) ।
भि॒न॒द्वलं॑ वि॒ पुरो॑ दर्दरीति॒ कनि॑क्र॒दथ् सु॒वर॑पो जिगाय ॥ 56

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

TS 2.3.14.6 - Padam

प्रेति॑ । यः॑ । ज॒ज्ञे॑ । वि॒द्वान् । अ॒स्य॑ । ब॒न्धुम्॑ । वि॒श्वानि॑ । दे॒वः ।
जनि॑मा । वि॒वक्ति॑ ॥ ब्र॒ह्म । ब्र॒ह्मणः॑ । उ॒दिति॑ । ज॒भार॑ । म॒द्ध्य॑त् ।
नी॒चा । उ॒च्चा॑ । स्व॒धयेति॑ स्व – ध॒या॑ । अ॒भि । प्रेति॑ । त॒स्थौ ॥
म॒हान् । म॒ही इति॑ । अ॒स्तभा॑यत् । वी॒ति॑ । जा॒तः । द्याम् । स॒द्म ।
पा॒र्त्थि॑वम् । च॒ । रजः॑ ॥ सः । बु॒द्ध्नात् । आ॒ष्ट । ज॒नुषा॑ । अ॒भीति॑ ।
अ॒ग्रम् । बृ॒हस्प॑तिः । दे॒वता॑ । य॒स्य॑ । स॒म्राडि॑ति सं-राट् ॥
बु॒द्ध्नात् । यः । अ॒ग्रम् । अ॒भ्यर्ती॑त्यभि-अ॒र्ति॑ । ओज॑सा ।
बृ॒हस्प॑तिम् । ए॒ति॑ । वि॒वा॒स॒न्ति॑ । दे॒वाः ( ) ॥ भि॒नत् । व॒लम् ।
वी॒ति॑ । पु॒रः । द॒र्दरी॑ति । क॒निक्र॑दत् । सु॒वः । अ॒पः ।

जिगा॒य ॥ 56 (59)

(यु॒वं – वी॒त॒मा – वि॒वा॒स॒ति॑ – प॒न्था॑नो – दी॒र्घ॒याथैः॑ सोम॑स्य ता
म॒द इन्द्र॑श्चकार – दे॒वा – न॒व च॑) (A14)

=====

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 14 Anuvaakams :-

(आ॒दि॒त्ये॒भ्यो॑ – दे॒वा वै मृ॒त्यो – दे॒वा वै - स॒त्रम॑ – र्य॒म्णे –
प्र॒जाप॑ते॒स्त्रय॑स्त्रि॒ंशत् – प्र॒जाप॑ति॒ दे॒वेभ्यो॑ऽन्नाद्यं॑ –
दे॒वा॒सु॒रा॒स्तान् – रज॑नो – ध्रु॒वो॑ऽसि॒ – यन्न॑व – म॒ग्निं वै –
प्र॒जाप॑ति॒ वरु॑णाय॒ – या वा॑मिन्द्रा वरुणा॒ – स प्र॑नव – च्चतु॑र्दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(आ॒दि॒त्ये॒भ्य – स्त्व॑ष्टु – रस्मै॒ दान॑कामा – ए॒वाव॑ रुन्धे – ऽग्निं॑ वै
– स प्र॑नवथ् – षट्प॑ञ्चाशत्)

First and Last Padam of Third Prasnam of Kandam 2:-

(आ॒दि॒त्ये॒भ्यः – सु॒वर॑पो जिगाय॒)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता द्वितीयकाण्डे

पद पाठे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

पद पाठे (वाक्य सहित) – द्वितीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

Details of Panchati and Padam for Kandam 2 , Prasanam 3 (TS 2.3)

	Panchati	Padams
Anuvakam 1	5	268
Anuvakam 2	9	441
Anuvakam 3	5	243
Anuvakam 4	4	204
Anuvakam 5	3	163
Anuvakam 6	2	126
Anuvakam 7	4	188
Anuvakam 8	2	128
Anuvakam 9	3	155
Anuvakam 10	3	175
Anuvakam 11	5	272
Anuvakam 12	2	117
Anuvakam 13	3	176
Anuvakam 14	6	309
Total →	56	2965

Notes:

- Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
- Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in.